

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

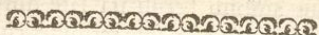
Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Dissertationes Prolegomenæ De Anno Saecvlari Et Ivbileo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

I M A G O
PRIMI SÆCVLI
SOCIETATIS IESV.

DISSERTATIONES
PROLEGOMENÆ
DE ANNO SÆCVLARI
ET IVBILEO.

DISSERTATIO PRIMA.

De instituto Operis.

PRIMI sæculi Societatis IESV imaginem *Imago*
damus: quam vtinam omnis semper posteri- *primi sæ-*
tas intueatur! Non hanc quidem scipione *culi nobis*
nostrâ emortuis adumbratam coloribus; sed *posterioris*
viam illam spirantemque etiamnum ante *que*
oculos nostros, primorum Patrum pulcher- *proposita.*
rimis exemplis animatam, viuendam, vege-
tamque primigeniæ Societatis imaginem. Il-
lam, inquam, vtinam posteritas omnis sem-
per intueatur! Certè ne labentibus annis ali-
quando fortasse è conspectu subducatur sese, illam nobis, illam alteri sæ-
culo præsentem sistimus: publicum Æternitati testimonium, qualis pri-
mo sæculo Societas fuerit: quid egerit, pertuleritve: quo successu, lau-
de, approbatione: quibus initiis incrementisque in eam, quam omnes
admiramur, assurrexerit molem. hoc suscepti Operis consilium est. Ita
maiores credimus, ita posteros exigere à nobis, qui vtriusque sæculi
quasi nexus & vinculum sumus. Maiores quidem, vt de eorum fide
constet, quòd integram florentemque nostras in manus tradiderint,
& primo spiritu plènam: posteros verò, vt sciant qualem à nobis repe-
tere debeant; qualem & ipsi tertio dein sæculo in venturas propagare
ætates: tum etiam, ne incuriâ nostrâ cæco more aliquando & in tene-
bris, vt fit, primi sæculi statum frustra requirant.

A

Prodent

Prodent illum quidem & loquentur omnibus sæculis historiarum nostrarum atque annales: in quibus si alia vlla exoritur Respublica, hæc certe Familia diligens fuit; ab initio vti gerendis, ita fere scribendis rebus intenta. Verum perpetua operis series interrupta rerum diuersitate, non ita pariter, atque in semet vniuersam Societatis magnitudinem ostendit, & illam primi sæculi gloriam: quæ vbi tota simul sub vnum quasi adspectum datur, longè maximam habet admirationem. Deus immortalis! quàm ampla circumducentibus oculos obijcitur scena gaudiorum! A tam paruis initiis, tot exagitatam calumniis, tot pressam odiis, vbi iam vnius ambitu sæculi ita latè diffusam cernimus per vtrumque orbem, vt non nisi cum sole terminet cursum; quis omnium tam potens sui, vt erumpentem lætitiæ vocem valeat continere? Eam ab Apostolicâ Sede tantum videre confirmatam, Diuo Parenti Ignatio fuit olim summa votorum: vidit, & quo lætitiæ sensu! Xauerium, Fabrum, Laynium, Borgiam, Mercurianum, Claudium, ceterosque Familiarum nostrarum præclaros viros, nuntiata incrementa quoties exhilararunt! Nos qui succedimus in omnes quas habuere lætitiæ causas, continebimus plausum: illos affectere singula: nos complectimur vniuersa. Colligimus, quæ toto sæculo sparsa fuerunt. quidquid vel egere ipsi, vel præclare actum à Sociis gauisi sunt, nostrum iam est. non in partem lætitiæ, sed totam simul possessionem venimus. Coronam claudimus, quam suis ipsi factis intexuere, & pulcherrimi sæculi periodum atas nostra absolvit. Quis ferat, si illam sinimus labi tacite, nulloque innotescere monumento? In æuum eat perennatura; & consequentibus annuntiet sæculis, vt *benedixerit Dominus coronæ anni benignitatis* suæ: lætissimi, fortunatissimi sæcularis anni, quem tot elapsis antè annis, quasi coronam accedere voluit, & expleti feliciter vnius curriculi esse metam, palmam nobili & triumphalibus fertis decorandam in *gloriam magni nominis sui*. Illi, illi *gloriam dari* vult, illud *laudari* sæculari carmine in *seculum sæculi*; illud *annuntiarum* populo qui nascetur, quem fecit Dominus, vt cognoscat generatio altera, narrentque & ipsi filii suis, vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei. Hac benefactorum suorum agnitione contenta Diuinitas est: sed & hanc suo iure exigit.

Exstet igitur grati animi monumentum, quod *nati pro Patribus filij* auctori Deo posuere,

Horat. l. 5.
Carmin.
Ode 30.

— monumentum ære perennius,
Regaliq; situ Pyramidum altius:

quas vario item emblemate, vt nostrum nos opus, doctisq; notis Ægyptij inscripsere, arcanis illi & vulgo ignotis. Nos apertius primi sæculi imaginem ex illo præterea conspiciendam damus, magnis mentibus incitamentum, vt opinamur, haud paulò potentius quàm aut Theopropæi trophæa Miltiadis, aut Iulio Cæsari conspecta Gadibus statua Alexandri, aut Q. Maximo P. Scipioni locatæ in atrijs imagines maiorum: quas cum intuerentur, animum sibi fatebantur ad virtutem vehementer accendi, & non ceræ illi scilicet, neque figuræ tantam inesse vim, sed memoriâ rerum gestarum eam flammam egregijs viris in pectore crescere; non sedandam prius quàm suâ virtute eorum famam gloriamque

stimulus
amulatio-
nis,

Sallust. in
procem. Iu-
guth.

gloriamque adæquassent. Nimirum æmulatione suorum vehementius rapitur excellens natura, & coniunctorum potius domesticisque quam aliorum exemplis.

Non est igitur, quod labori nostro timeat aliquis suspensionem vanitatis; quasi id egerimus, ut nos nostraque laudando extolleremus. Dei vnus opus Societas est, non hominum labor: Dei opus celebramus. se laudari ipse in operibus suis, & quam maximis extolli præconiis, quoties imperat? Illis autem quod permixta est Parentum nostrorum laus, non ideo *verecundiâ domestici sanguinis*, ut ille ait, *quidquam silebimus*. Velleius Patere. lib. 2. quos Deus tanti operis adiutores molitoresque assumpsit, oratione nostrâ sciungi non possunt: illorum decora, noua Numinis beneficia sunt; commemoratio, nonnisi publica actio gratiarum.

Quod si quis veretur, ne maiorum laudes vindicemus nobis, & pro nostris, si non extranea, aliena saltem ostentemus bona, sapienter monet: sed cur non intelligit, hæc ideo fieri, ut aliena quæ sint, orbi constet; & mox propria à se posterisque expectari nostrum quisque sciat? cur non videt præclaram Sociis imponi necessitatem, quando ad absolutissimum istud exemplar omnium deinceps sæculorum exigentur ætates? Et profectò ita se res habet: maiorum gloria posteris quasi lumen est, quod in obscuro degeneres esse non patitur; horum socordia tantò flagitiosior, quantò illorum vita præclarior. Eam porrò gloriosè memorare qui pergunt, vbi turpiter desciuere, quid obtinent, nisi, ut stet ipsa contra illos Parentum claritudo; suæque ignauitæ accendant facem, ne in occulto sit? Eâ quoque ex causâ maiorum facta celebrare consilium fuit. Nihil aduersus vetustatem præsidij satis: neque tam sanctum quidquam, quod non illa corrumpat. Ut alia desint, solâ temporis diuturnitate dilapsa fluunt omnia, etiam saluberrimis adstricta legibus: aliquid sensim remittunt nepotes de paternâ contentione, tandemque auitâ claritudine contenti, in desidiâ vertuntur, quasi ad ea tantum essent geniti, quæ maiores virtute suâ peperere. Certissima pestis illustrium familiarum arceri certius non potest, quam perenni maiorum recordatione: quorum præclara facta perpetuò ingerantur oculis, obuerfentur animis, extimulent, vrgeant, conquiescere non sinant. Templum Ezech. 43. *plum* identidem, *templum* Hebræis ostendi per Ezechielem volebat olim Dominus: ut contemplatione augustissimæ domus, excitarentur aliquando ad religionem atque æmulationem parentum. Quantò maiorem vim apud animos nostros habere par est pulcherrimam hanc molem, quam centum iam annis tam prodigosè elaboratam diuino consilio, tam altè eductam gloriosis tot Patrum laboribus, inter limites vtriusque sæculi, quasi è propinquo contemplantur? quos non stimulos adiuuere, ut, dum cernimus quibus eam fundarint firmarintque præditiis, eadem & ipsi comparemus nobis; ut altero mox sæculo, v'sque in mundi occasum. Joel. 2. *ter-* ioel. 2. *tioque, & vltra, integra semper & firma perseueret in diem Domini magnum.* Tunc animis, Superi! si vnquam aliàs, tum robore viridique iuuentâ opus erit; si verè dicitur in isthæc tempora, siue nata, siue reseruata diuinitus hæc subsidiaria Ecclesiæ manus, ut nouissimis diebus 1. Reg. 18. *bellet bella Domini, suoque tum strenuissimè collaboret Duci, quando*

2. Theſſal. 2.
Eccli. 44.

iniquum interficiet ſpiritu oris ſui. O ita ſit! cum ſemine tam clarorum Patrum permaneant bona, & hereditas ſancta ſint nepotes eorum, educandi tantam in ſpem, & tam præclaræ Societatem expeditionis. O faciat propitius I E S V S, vt filij eorum propter illos & ſque in æternum maneant, ſemen eorum, & gloria eorum non derelinquatur! Ita vouemus, ita ominamur hoc anno ſæculari. quem quia primi fortasſe publico conſignare monumento aggredimur, originem ritumque omnem centefimum annum celebrandi paulò accuratiùs perfequemur; præmiſſâ tractatione de Ludis Sæcularibus, totâque ratione Iubilei.

DISSERTATIO SECVNDA,

*De Ludis Sæcularibus Romanorum.*Perennan-
dis curâ
ſæcularem
annum ce-
lebrant
Romani.De Lingua
Latin.

2. Triſt.

Dem Urbis conditæ natalem non quotannis ſolùm inſigni celebritate coluere Romani, verùm & centefimo quoque anno Sæcularibus Ludis. ſiue ea religio fuit hauſta ex Sibyllarum libris, vt credi voluerunt; ſiue ingenitâ principi populo perennandi curâ, incolumitatemque & æternitatem precandi à præſidibus Diis. A ſæculo Sæculares dictos, ratio nominis arguit. Sæculum *ſenſcendorum hominum longiſſimum ſpatium*, Varro dixit. Centum annorum ambitu veterum multi finiurè; & recepta modò opinio non vltà extendit: quò quia nonniſi admodum pauci viuendo pertingunt, meritò de hiſce Ludis Ouidius:

— *Quos ætas aſpiciit vna ſemel.*Lib. 7. in Vita
ſæculi.

Inde illa præconis ſolemnis vox ad ſpectacula inuitantis, quæ neque ſpectaſſet quiſquam, neque denuò eſſet ſpectaturus. Significans, inquit Herodianus, præteritæ futuræque celebritatæ interuallum ſupra omnem hominum eſſe ætatem. quo de interuallo licet diſſentiant Scriptores, fatiſ accuratè tamen prodidere, Sæculares Ludos aliud fuiſſe nihil, quàm de conſeruato proximis centum annis Imperio publicam gratulationem, cum ſolemnibus votis, vt Numinum fauor

Horat. in
Carm. ſæcul.*Remque Romanam, Latiumque felix
Alterum in luſtrum, meliusque ſemper*

æuum prorogaret.

Sanctiùs
id cogitat
Societas.

Exod. 12.

Leuit. 25.

Origo Lu-
dorum Sæ-
cularium.

Et illi quidem profano ritu. Quanto ſanctiùs hoc ſæculari anno id Societati noſtræ precari conuenit ab immortalæ Deo, auctore & moderatore temporum, perennitatis omniſ largitore? qui operum ſuorum benefactorumque celebrari memoriam iam olim præcepit: non tantùm conſecrato ſolemni die in annos ſingulos cultu ſempiterno, ſed & inſtituto prætereà, redeunte certo annorum curriculo, ſacro Iubileo. Cui de Sæcularibus Ludis diſputationem præmittimus, propterea quòd ab hiſ potius quàm à Iubileo ortam putamus centefimi anni celebritatem.

Valerius
Max. lib. 2.
Angel. Poli-
tian. Miſcel-
lan. cap. 58.
Onuphrius

Ludi, qui deinde Sæculares dicti ſunt, principio Ditiſ & Proſerpinæ ſacra fuerunt. aucta poſtmodum ceterorum Deorum ſacrificiis, & ludis; Apolliniſ ac Dianæ in primis: olim à Valuſo Valeſio primùm, Seruio Tullio imperante, Deorum monitu trinoctio celebrata in memoriam

moriã redditã sanitatis tribus liberis: idque ad aram quamdam prope Terentum, in campo, qui deinde Martius, sub terrã repertam, Diti Patri & Proserpinã sacram: quã Rege Tullo Hostilio, tempore belli cum Albanis, illic defossa, hominum memoriã exciderat.

P. Valerius Poplicola, is qui primus ab exactis Regibus Consul fuit, primus quoque ritum hunc in Urbem induxisse fertur: siue Valerij exemplo, quod salutare vniuerso populo speraret, qui tribus pueris fuerat; siue monitu potius carminum Sibyllinorum: in quibus, si morem hunc sanctum haberent, Populo Romano certa Imperij promittebatur æternitas. Et hæc illa sunt Martiali,

— que Romuleus sacra Terentus habet:

& Aufonio,

Trima Terentino celebrata trinoclia ludo:

à ducentesimo quadragesimo septimo, vel, vt alij, à trecentesimo ferè Urbis conditæ anno, singulis deinde sæculis religiosè culta Ludorum Sæcularium nomine.

Ordo celebritatis hic erat: iuuat enim, quoniam hæc vsque adeo peruulgata non sunt, paulò diligentius commemorare. Instante Ludorum tempore, in omnem Italiam dimittebantur præcones, populos inuitaturi ad ludos, quos mortalium nemo vidisset, nemo iterum esset visurus. Paucis ante spectacula diebus, Imperator ipse, Consules & Quindecimviri, ante Apollinis Palatini & Iouis Capitolini templa pro suggestu confidentes, populo piamina seu februa distribuebant, tædas, sulphur, bitumen; quibus flagitia expiari stultã superstitione persuasum erat. Præterea in templo Dianæ hordeum, triticum, fabas populo dari mos, Parcibus offerenda: vt propitiæ scilicet alterum de feliciori stamine nerent sæculum. Tum ad formam initiorum Cereris castè peruigilia fiebant; mox toto triduo sacrificia templis omnibus noctu atque interdium, omnibus circis & theatris ludi omnis generis. Circensium meminit Suetonius, Histrionum & Saltationum Plinius, Venationum Capitolinus. Primæ Ludorum noctis horã secundã, effossã humo, Ditis & Proserpinæ aperiebatur ara; hostiasque furuas Imperator, Consules, Quindecimviri immolabant. Interim structã in theatri morem extemporaneã scenã, lychnis atque ignibus relucebant omnia, & hymnis carminibusque personabant. Summo manẽ in Capitolium primò, Ioui solennia sacra facturi; inde ad theatrum ibant, celebraturi ludos Apollinis & Dianæ. Altero die matronæ nobiles adscendere in Capitolium, frequentare lectisternia, Iunonis aram adire: sacrificia rursus Diuis omnibus, omnibus aris. Die tertio, in templo Apollinis Palatini, ter nouem pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi omnes matrimique, Gracã Romanãque voce, hymnos semper nouos & prænas concinebant pro æternitate Imperij, pro Senatus Populi que incolumitate: quorum de numero celebre est Horatij carmen sæculare. Tandem, completis solennibus, ara Ditis & Proserpinæ, quæ egestis ruderibus primã nocte aperta fuerat, rursus terrã obruebatur, non nisi sequentibus Sæcularibus Ludis referenda. Qui Ludos fecerant, in scriptum suo nomine rei gestæ monumentum in Terento relinquebant.

A 3

Hæc

Panuin. libr. de Sæcularibus Ludis.

Lib. 4. Epigram. 1.

Idyll. 17.

Primi Ludis Sæcularibus.

Ritus & celebritas Ludorum.

*E profanis
ritibus pi-
simuli.*

Hæc de ritibus, profanis quidem & exoletis; sed è quibus, velut è densissimis tenebris, obscura quædam affulgeat lux ad annum sæculari-rem sanctiùs celebrandum. Nam, præter publicam gratiarum actionem, quam tot sacrificiis hymnisque erga Deos testabantur, erant hi Ludi quasi lustrum quoddam & expiamentum Urbis: quam credebant hoc ritu à præteritis expurgari noxis, renouarique denuò & instaurari; ac meliorem precabantur in posterum viuendi rationem. An non vmbra quædam sanctioris in Iubileo expiationis? Solennia pro Republicâ vota quid nisi monita sunt, vt meliora perpetuò vota faciamus, pro felicibus Societatis incrementis?

*An Roma-
ni centesi-
mũ quem-
que an-
num cele-
brauerint.*

*Argumen-
ta id ne-
gantiam.*

Sed quoniam cœpimus, in adyta Romanæ vetustatis paulò altiùs penetremus, & Ludorum seriem, obscuram hæctenus & vulgo igno- tam, discutiamus, aliquantum longâ fortassis, sed nouâ, vt opinor, & non ineruditâ digressionem. Millesimum Urbis conditæ annum ingenti ludorum & spectaculorum apparatu à Philippo Imperatore fuisse ce- lebratum, certâ constat Annalium fide. An autem centesimus quisque initio sæculi statâ ratione temporum perinde fuerit obseruatus, id verò in ambiguo est. Negant, quotquot scripsere Sæculares Ludos, nonnisi centesimo decimo anno referri solitos: omnium instar Onuphrius Panuinius diligentissimus inuestigator; qui consequenti temporum se- rie aptè ostendit, post centesimum semper & decimum annum notatos inueniri in Commentariis Quindecimviro- rum: quorum erat & Ludos istos curare peragendos, & peractos publicis commentariis consignare, quos proinde in hac re eorum muneri propriâ libentiùs se fatetur sequi, quàm alium Historicorum quemlibet. Et luculenta, fateor, auctoritas est. Accedunt vetusti quidam Græci versus, quos Sibyllinos esse Zo- simus dicit: Angelus Politianus ita Latine reddidit:

*Lib. Miscel.
cap. 8.*

*At ubi iam humane longissima vitæ
Orbis agens annos referet centumque decemque,
Sis Romane memor: & quæ sequuntur.*

vbi longissimum humanæ vitæ tempus, id est sæculum, annis centum decem circumscribitur, Ludisque Sæcularibus destinatur. Denique Horatius in Carmine sæculari,

*Certus vndenos decies per annos
Orbis vt cantus referatque ludos,*

Ludorum orbem centum decem annorum ambitu definit: in cuius hæc sententiam Acro & reliqui omnes eunt Interpretes.

*Ostendi-
tur, cen-
tesimum
quemque
fuisse cele-
bratum,
etiam ex
serie tem-
porum.*

Verùm iis ego non assentior: qui non minùs firmâ auctoritate ostendi posse video, Sæculares Ludos centesimo quoque anno, tam- quam insigni initio sæculi, fuisse digestos. Quod ex temporum serie etiam deducemus. Ac primò quidem, si expendere volumus, quos illi tanti faciunt, Quindecimviro- rum commentarios, & quibus Horatij reliquorumque omnium nititur auctoritas, Sibyllinos versus; an puta- mus incognitos omnino, & numquam visos auditosque fuisse Valerio Antiati, M. Varroni, T. Liuiio, Sex. Pompeio, aliisque veteribus, qui Sæculares Ludos centesimo quoque anno celebrari solitos tradiderunt? vt Zosimum, vt D. Augustinum, aliosque recentiores omittam. Adde,

*Apud Cen-
sorum. de Die
natali, c. 17.*

commen-

commentarios istos Quindecimvirosum nonnisi temporibus Cæsaris Augusti fuisse conscriptos: cur præ Liuiio, Varrone, Antiato, merentur fidem? Sibyllinis versibus (si modò, qui apud Zosimum extant, Sibyllini sunt) auctoritatem Varronis oppono ita scribentis: *Quindecimvirosum renuntiasse ex Sibyllarum libris, uti Ludi centesimo quoque anno fierent.* Nec temerè scripsisse censendus Alexander ab Alexandro: *A primâ origine singulis centum annis ex præcepto Sibyllinorum carminum fiebant.* De Horatij versu laborandum minimè; à multis enim ita legitur:

Certus est denos decies per annos

Orbis & cantus referatque ludos.

Iam verò T. Liuius à secundis Sæcularibus tertios quartosque ita ordine recenset, ut manifestum fateatur Onuphrius; in eâ Liuium fuisse sententiâ, quòd secundi Sæculares anno Urbis conditæ quadringentesimo primo celebrati fuerint, tertij verò quingentesimo primo, quarti autem sexcentesimo primo: ut & Florus illic in Epitomâ lib. 49. meminit. Et de Ludis Augusti Sæcularibus agens Liuius, addit: *Quos centesimo quoque anno (is enim terminus sæculi) fieri mos est.* Cur ille potius, quàm eodem tempore Horatius, centesimo quoque anno fieri solitos dixit, & non centesimo decimo? cur tam aperte initio sæculi eos collocat? an credibile adeò diligentem Historicum aut Sibyllæ versus ignorasse, aut Quindecimvirosum tabulas, aut Romanum morem? Et hæc quidem de primis Sæcularibus ante tempora Augusti, quos nimia vetustas obscuriores reliquit, & tantum non tenebris involutos.

Mutatâ Republicâ instaurati quoque Ludi sunt anno V. C. septingentesimo trigesimo sexto, Augusti voluntate potius, quàm ordine temporis id exigente, inquit Salius: nimirum post ciuilia bella renouati in melius Imperij aternitatem Diis voluit commendatam, illo in primis Sæculari Horatij carmine, quod pueri puellæque ex more cecinerunt.

At opinioni nostræ nihil fauet magis quàm Claudij Cæsaris factum: cui cum aduersarij refragari non possint, hunc primum fuisse aiunt, qui ad annum centesimum Sæculares Ludos redegerit. Is ab Augusto proximos, ordine sextos, anno V. C. octingentesimo dedit; instituitque præterea centesimo quoque anno Urbis in futurum referri debere. Veterem morem, credo, ex Liuij sententiâ reuocare studuit, & lege latâ stabilire: quòd illum & exactius videret & solenniùs ineunte semper sæculo obseruari. Sed fatendum est, huiusce instituti nec à Domitiano, nec à Seuero habitam esse rationem. His nempe temporibus conuenit, quod Pomponius Lætus de Sæcularium interuallo scribit: *Ambitione Cæsarem, cupientium id solenne suis temporibus exhiberi, ordo corruptus est, & pro libidine habiti Sæculares.* Itaque ab anno octingentesimo quo Claudius fecit, ad millesimum quo Philippus, bis præterea dati Sæculares Ludi, cum nonnisi semel debuissent. Domitianum fecisse interiecto tantum spatio annorum supra quadraginta à proximis Claudij, ex Tranquillo, Tacito, Historicis, Papinio & Martiale Poëtis, certum est; Septimum Seuerum autem interlapsis plusquam centum annis

Lib. 5. Genial. c. 26.

Lud. Viues, Franc. Robortellus, Georg. Faber, & M. SS. apud Lambinum.

Secundi, tertij, quarti Ludi Sæculares.

Lib. 136.

Quinti Ludi Sæculares. In Epitome ad annum V. C. 736.

Sexti Ludi Sæculares.

In Epitomâ Rom. histor.

Septimi Ludi Sæculares.

*Ostiani
Ludi Sæ-
culares.*

*Millesimus
Vrbis con-
dita.*

*Capitolia. in
Gordiano.
Aurel. Vi-
ctor in Phi-
lippo.
Pomponius
Læus in
Epitom.
Baron. ad
ann. Christi
249.*

annis post Domitianum, qui spectator interfuit Herodianus tradit, suâque ætate factos Dio scribit.

Millesimi tandem Urbis anni solennitas ex omni sæculorum memo-riâ longè maxima fuit, celebrante Philippo, qui primus Romanorum Principum Christianus Imperator à Baronio asseritur. Bestiæ innu-merabiles in circo maximo venationi obiectæ: in quibus elephan-ti XXXII. alces X. tigrides X. leones mansueti LX. leopardi cicu-res XXX. hyænx X. hippopotamus I. rhinoceros vnus, arcoleontes X. camelopardi X. onagri XX. equi feri XL. gladiatorum paria mille. Scenicos ludos in Pompeij theatro tribus diebus totidemque noctibus peruigil populus spectauit, funalibus atque lychnis tenebras vincenti-bus. Etiamnum testes Ludorum Philippi nummos plurimos est repe-rire: in quibus præter Imperatorum patris ac filij nomen, & hanc in-scriptionem, SÆCVLARES AVGG. vel addita quædam longæui-tatis symbola, vel animalium formæ, ex iis credo, quæ Philippum ex-hibuisse diximus. Nummus alter apud Occonem inscriptus legitur: MILIARIVM SÆCVLVM. alter SÆCVLVM NOVVM. Memi-nit in Chronico Cassiodorus: *Quadragesima etiam missus natali Urbis Ro-mæ concurrerunt, & agon mille annorum actus.* Quos Ludos etiam Sæcula-res appellat Sextus Aurelius Victor, licet impius Zosimus, odio fortasse Christiani nominis, post Seuerum neget amplius fuisse instauratos.

*Primus &
secundus
Sæcularis
V.C. vero-
similiter
Ludis ce-
lebratus.
In Epitom.*

Ex hac ferie liquet (vt ad inceprum redeamus) ab anno trecentesi-mo, circa quem vel instituti creduntur, vel potius primùm celebrati, singulis ferè ineuntibus sæculis suos assignari Sæculares Ludos veterum auctoritate. Sed quid de Sæculari primo V.C. quid item de secundo siue ducentesimo dicemus? nulla enim in historiis mentio est. Sali-anus noster, clarissimus huius æui temporum indagator, ad annum V.C. ducentessimum ita scribit: *Adest Romæ Urbis alter sæcularis annus, quem verosimile est multis Romæ ludis, sacrificiis conuiujsque celebratum. ad maio-rem autem huius anni celebritatem videtur tertium lustrum à Rege Seruio Tul-lio conditum.* Ex quibus apparet existimasse Salianum, centesimum quemque annum ludis solennibus & sacrificiis, conuiujsque publi-cis ac priuatis, fuisse celebratum, etiam ante Ludos ad Terentum in-stitutos.

*Fortè ab
initio aly
fuerunt
Terentini
& Sæcula-
res.*

*In Com-
ment. lib. 3.
de Ciuit. ad
cap. 18.*

Mihi venit in mentem suspicari, alios ab initio fuisse Terentinos, alios Sæculares Ludos; sed communi tandem nomine permixtos. Et Terentini quidem Diti ac Proserpinæ, Sæculares Phœbo & Dianæ po-tissimum sacri perhibentur. Terentinos pro auertendâ pestilentia con-stitat primùm institutos: Sæculares, lætitiæ erant & publicæ gratulatio-nis. Terentini nonnisi nocte & furuis hostiis peragebantur: Sæculares luce palam & albis victimis. Fauet Ludouicus Viues, qui D. Augusti-num ferè etiam in partes trahit, cum de eo ita loquitur: *Alios videtur velle esse Ludos Ditis & Proserpinæ, atque Sæculares.* Quòd si fortè non omnino inanis hæc suspicio est, cur dici non potest inde ab Vrbe con-ditâ centesimum semper annum sæculari aliquo plausu fuisse exorna-tum? accessisse deinde circa annum trecentessimum Terentinos Ludos, & ex Liuij sententiâ ineunte semper sæculo vnâ celebratos, atque inde commu-

PROLEGOMENA DE ANNO SÆCVLARI. 9

communi tandem nomine Sæculares dictos. Quod si subinde extra ordinem acti leguntur, id pro necessitate ita factum facile concedimus, ad placandam Deorum iram; sicut & Iubilum modò, licet statò tempore definitum sit, ex causâ sæpè extra ordinem instituitur. Et Sæcularis carminis (quod ait Acro Horatianus interpres) duplex deuotio esse consueuerat: aut enim pro sedandâ vitandâque pestilentia (extra ordinem scilicet) aut pro certo & definito annorum numero cantabatur. quem numerum ego centum annorum fuisse contendo, & quidem recurrente initio sæculi plerumque obseruatum. Hæc ex tam reconditâ antiquitate delibasse sufficiat. expeditiorem fortè viam felicior aliquis inueniet.

In Carmen
sæculi. Horat.

Post annum millesimum Sæculares Ludos Romæ celebratos non nisi semel inuenies ab Honorio Augusto. de quibus Claudianus:

Ludi
sæculi
Augusti.

*Spectatosque iterum nulli celebrantia ludos
Circumflexa rapit centenus sæcula Consul.*

Existimant auctores, vetitos fuisse à Constantino, vbi palam CHRISTI fidem amplexus est. Nam eius edicto clausa Deorum templa, sublatisque cum sacrificiis ludos plurimos, Eusebius narrat. Ab Honorio eâ tantum lege putantur permitti, vt sine sacrificiis & idolorum cultu soli tantum darentur Circenses & Theatrales ludi, in memoriam pristinae celebritatis; à quâ difficillimè auelli Romani poterant. donec tandem ista centesimi anni celebritas ad colendum centesimum quemque Seruatoris Natalem sanctiore ritu traducta est: incertum quibus initiis; sed eâ quoque ex causâ (quod postea dicemus) vt Populus Romanus ab inani Sæcularium Ludorum celebratione reduceretur ad verum solenne factum. quod petito ab Hebræis vocabulo Iubilum dixere; primusque Bonifacius VIII. decreto sanxit centesimo quoque anno celebrandum.

Vetiti à
Constantino;

à Chri-
stiano in
Iubilum
commutat
sunt.

Hæc origo centenariæ celebritatis. Nec superstitiosa numeri obseruatio est. Origenes, Hieronymus, Rupertus, Beda, multiplex in eo mysterium è sacris Litteris inueniunt: siue Noëni arcam anno centesimo perfectam explanant, siue centenatio patri natum Isaac, siue peregrinantem Abrahamum centum annos in terrâ promissionis, siue illud denique diuino promisso nobile centuplum. Copiam certè & exitiam significari multitudinem omnis agnouit antiquitas, quæ linguas centum, oraque centum, centum aras, pro multis & innumerabilibus dixit. Ego, quia centenarius numerus, decem decadum structurâ completus, exitius rarusque visus est in atate mortalium, & insignis præterea annorum terminus, vnde nouum liceret auspicari curriculum, quod Sæculum dixere; ideo in sacrâ profanâque Republicâ cum lætitiâ exceptum atque obseruatum existimo. Louaniensis Academia superiore sæculo primum ab origine suâ centesimum publicâ sæcularis Iubilei lætitiâ coluit: & nuper ducentessimum secundo sæculari Iubileo. Millesimum ab obitu D. Bauonis Tutelaris sui in æde principe, quæ illi sacra est, admodum solennem egit Senatus Populusque Gandauenfis: ac biennio post millesimum D. Læuini Præfulis & Martyris inclyti, tum in eadem æde, tum in nostro Societatis Iesv templo, quod eidem Diuo ære publico à fundamentis constructum, per amplis regisque donariis exornarunt.

Centenarius mysterij plenus.

Primus & secundus Sæcularis Academia Louaniensis. Millesimus D. Bauonis & D. Læuini.

Quingen-
tesimus
D. Nor-
berti.

narunt. Et nuper annus huius sæculi xxxiv. ab obitu D. Norberti Quingentesimus, à Candidissimo Præmonstratensium Ordine, plausu & gratulatione insigni, ad memoriam simul & exemplum posteritatis, peractus est. Nec dubium, quin aliæ subinde Religiosæ Familiæ centesimum annum solennem egerint, licet monumenta non existent. Quibus omnibus tantò ætate inferior, hoc Sæculari anno quasi à longè & vltima accedat minima Societas nostra, *creseatque in mille millia.*

DISSERTATIO TERTIA.

De Iubileo Indæorum.

Ex computu
Saliani.

Quàm profana apud Romanos Ludorum Sæcularium, tam sancta apud Iudæos anni Iubilei institutio fuit; antiquior multò ipsâ Vrbe conditâ ad annos propemodum octingentos. Illud saltem vtrique populo commune, quòd solennitatis causâ, accepti à Numine beneficij memoria fuit, cultu perpetuo apud posteros renouanda, eâ gestientis lætitiæ significatione, quam Romani designarunt *Ludorum* nomine; Hebræi, quasi nullâ satis voce possent exprimere, *Iobel* appellauère; Latine *Iubileum* dixeris. Quod vocabulum magnæ cuiusdam, & non se capientis lætitiæ indicem vocem eruditi interpretantur. vocabulum origine quidem Hebræum; sed nec ita inusitatum, vt quidam putant, Latinis Scriptoribus, quin inde cecinerit Silius:

Iubileum
lætitie vox.

Apud Ser-
rar. in Iof.
Tom. 2.
c. 6. q. 5.
Sil. Ital. l. 14.

Et lætus scopulis audiuit iubila Cyclops.

nec ita barbarum aut deterioris æui, quin iubilandi verbum Varroni Festoque fuerit cognitum. Eius vim, quoniam frequentissimus vsus est, ita Festus explanat: *Iubilare, est voce confusâ in clamare præ gaudio.* & non vno loco idem Augustino est iubilare, atque gaudium quod corde conceptum est, & verbis explicari non potest, tamen voce testari. An non exprimere videntur id, quod Societatem Iesv lætissimo isto Iubileo facientem cernimus? gaudium corde conceptum de tam propensâ in se Dei benignitate vel ad omnium stuporem; gaudium, inquam, illud, quod nullis satis verbis aut grata aut gratulabunda explicare potest, voce testatur, confusâ & inconditâ quidem, tumultuario quasi opere; sed quod vel inde iubilantis esse agnoscas, & sine arte aut furo erumpentem lætitiâ continere non valentis. Testatur, inquam, effusâ gratulatione, & voce magnâ in iubilo; & quâ se per extrema terræ latè diffusam circumspicit, *extrema terra* ad iubilandum cum Isaiâ inuitat: quaque omnem terram filiis suis ad prædicandum felicioris sorte diuisam videt, quàm Chananitidis ad incolendum Hebræis fuit, *in cymbalis iubilationis* cum Regio Vate canit: *Iubilare Deo omnis terra, psalmum dicite nomini eius.* illum scilicet, vt hoc loco Interpretes, militarem ἀλαλαγμῶν, & triumphalem ἑπιθύμιον ἔμμεν, cuius lætissima recordatio ab institutâ disputatione iam nos pænè abduxerat.

In Psal. 65.
& 94.
conueniens
Sæculari
nostræ ce-
lebrati.

Isa. 44.

Psal. 150.
Psal. 65.

Symbola
Iubilei,
non origo.
Lib. 1. de
Rub. c. 2.

Iubilei originem qui à septimi diei quiete perunt, Conditoris exemplo præceptoque imperatâ, vt Paulianus; aut à quietâ vbertate terræ, quæ nec rastro læsa nec vomere, sponte suâ fruges oriantibus dabat, vt Pienti-

Pientinus; aut à renouato fœdere cum Noëmo quinquagesimo post diluuium anno, vt Montigianus; symbola Iubilei potiùs ingeniosè conquirunt, quàm eius ortum ex fide narrant. Illum autem quasi conciliandæ vetustatis causâ incertum facere quid artinet, cum è saceris Litteris manifestè constet, auctore Deo institutum anno primo egressionis ab Ægypto? Operapretium est rem omnem paulò accuratius cognoscere, quoniam & reconditæ antiquitatis plurimum habet, & sacra eruditionis.

Lib. 3. de Iubil. c. 3. Tract. de Iubil. c. 3. Institutus est anno primo egressionis ex Ægypto.

Vti septimum quemque diem hominum quieti iam inde ab exordio mundi destinauerat Deus, sabbatumque dici iusserat: ita cum deinde populum suum ab Ægypto eductum in nouam esset possessionem immisurus, septimum quemque annum agrorum quiete, manumissione seruorum de gente Hebræâ, arisque alieni remissione sacrum solennemque haberi voluit; atque inde Sabbaticum appellari, partim in memoriam adeptæ libertatis, partim aditæ hereditatis nouæ: expletis autem septem sabbaticis, hoc est, quadraginta nouem annis, sanctificari deinde annum quinquagesimum, vocarique Iubileum; aut Iobeum potiùs (vt scribere malunt, qui de apicibus disputant) à voce illâ *Iobel*. Quam si cum aliis clangorem buccinæ interpretis, alludes quidem ad lætitiæ signa sacro isto anno dari solita, & septem buccinas quarum vsus est in Iubileo. at si libertatem cum Iosepho, cum Hieronymo dimissionem, *ἀφέν* seu remissionem cum Septuaginta, ad mentem puto sacri Scriptoris accedes propiùs: *Vocabis*, inquit, *remissionem: ipse est enim Iubileus*. quasi dicat: Ipse enim remissionis annus est: siue ita intelligas remitti quemlibet in pristinam hereditatem, libertatemque (quæ duæ erant præcipuæ Iubilei immunitates, præter alias cum sabbatico communes) siue potiùs amissam libertatem hereditatemque diuenditam, quasi remissam ad suos postliminiò redire. hereditatem quidem gratis, ad pauperes dominos: libertatem verò non ad seruos tantùm (quod anno quolibet sabbatico fiebat) sed eorum quoque liberos coniugesque, quadraginta nouem annorum obsequio quasi pretio redemptam. Atque hinc idem Cornelio est *annus Iobel*, quod *annus omnia secum adferens bona, & quemque in pristinam libertatem hereditatemque reducens*: à radice *Iabal*, quod Hebræis est afferre atque adducere cum insigni lætitiæ significatione, quam lato buccinarum clangore & publicâ omnium gratulatione testabantur.

Apud Benzon. de Iubil. lib. 1. cap. 5. Leuit. 25.

In cap. 25. Leuitici.

Institutus igitur, quemadmodum dicebamus, primo egressionis anno, tam Sabbaticus quàm Iubileus fuit. Sed, quod in aperto est, neuter obseruari per quadraginta annos in deserto potuit; cum neque terram, cui requiem darent, haberent propriam, nec quos emerent agros recipere. Ex quo rursus liquet, tum primùm numerari cœptos, cum, *so Iordane* transmissio Iordane, in Chananitidem ingressi, quasi pedem fixere & iniere possessionem: siue à captâ Iericho initium statim ducas cum Sallustio; siue à septimo dein anno, post primam videlicet factam à Iosue in Galgalis terræ diuisionem, cum Serrario & Cornelio. Ex quo tempore annus septimus, Sabbaticus primus: ac deinde quinquagesimus, primus Iubileus fuit, vterque, vt credibile est, in recenti institutione,

transmissio Iordane obseruari cœptus; In Epitom. ad annum mundi 2584 Tom. 2. in Ios. cap. 13. quest. 13. In cap. 25. Leuitici.

*sed vix
deinde.*

castè sanctèque obseruatus. Hoc initio deinceps tempora apud Iudæos per annos sabbaticos diuisa, sæcula per Iubileos: qui licet vix vnamquam sincerè obseruati (aut vitio gentis à cultu veri Numinis facillimè dilabentis ad idola, aut crebris calamitatibus bellorum, seruitutis, exiliorumque,) tamen numerati semper fuere: certissima temporum nota, veteris historiæ lux, ad annos septingentos Græcorum Olympiadibus prior.

Idem Hebræus & nobis Iubilei mensis;

Sed illud nobis, præsertim qui Societatis nostræ Iubileum à mense Septembri numeramus, die videlicet sanctis Cosmæ & Damiano sacrâ; illud, inquam, non præmittendum videtur, Iubileum apud Iudæos inchoari quoque solitum à mense Tisri; qui ciuilis quidem anni primus, sacri verò septimus erat, nostroque respondet Septembri. Quòd si & illud addimus, mensibus vsos fuisse lunaribus, ac Tisri magnam Septembris, magnam Octobris nostri partem solere complecti; imò verò annum ciuilem ita plerumque exeunte Septembri inchoari solitum, vt propterea scripserit Hieronymus, mensem Octobrem apud omnes Orientales esse primum; deprehendemus primum apud Hebræos Iubilei diem non magno abesse interuallo à primo Iubilei nostri. Præterquàm quòd, pro variâ lunarium mensium reuolutione, primum anni diem in Septembris apud nos vigesimum septimum aliquando incidere mirum non sit: atque adeò idem tunc illis, quod nobis modò, exordium Iubilei. Quod faciliùs etiam contingere potuit, si cum Serriario dicimus, dimissis in omnem circà regionem buccinatoribus festiuo clangore tubarum Iubileo initium dari solere, die Tisri decimo: decimus enim ad vigesimum septimum nostrum & propiùs accedet & sapiùs: vel si cum Saliano à primo die mensis Iubileum inchoamus, sed decimo tantùm die qui missi fuerant præcones singulis in vrbibus tubâ insonuisse, denuntiantes Iubileum à decem diebus iam inchoatum; horum decem dierum ambitu primum Iubilei nostri diem plerumque inueniemus inclusum.

In cap. 1. in Ezechiel.

Tom. 2. in Ios. c. 13. q. 14.

In Epitom. anno primo Egressionis.

Sed omen melius à Festo SS. Cosmæ & Damiani.

Verùm ab hac obseruatione omen ducere non placet. felicius nobis ab annuo Cosmæ & Damiani festo auspiciu est, salutarium Medicorum non animis minùs quàm corporibus; quos sibi tutelares diuinitus datos credit hic sacer Ordo, ad miserorum mortalium opem, medelam, salutem calamitosæ Ecclesiæ temporibus excitatus: quando non sine numine Diuùm contigit, vt qui eum confirmavit Paulus III. è gente Farnesîa, ante Pontificatum Cardinalis fuerit titulo sanctorum Cosmæ & Damiani; & inter prognostica de futuris aliquando Pontificibus lemmata, quæ à sancti Malachiæ nomine aliquam vaticinij sumunt auctoritatem, hoc symbolo iam olim legatur præsignatus, Hyacinthus Medicorum. Sit igitur felicior in æuum fortunatiorque nobis sanctorum Cosmæ & Damiani dies Societati natalis, quàm primus Iubilei Hebræorum. quem etiam, stante quoquo modo Republicâ, numerare potiùs, vt suprâ dicebamus, quàm religioso cultu obseruare consueuerant. vt vel ideò typum tantùm fuisse Auctores dixerint; & ea quæ signabantur bona, Christianorum temporibus reseruata: donec tandem omnis Iubileorum annorum cæremoniâ vnâ cum Iudæorum Re-

publi-

publicâ prorsus extincta est; eiectione ipsi à facie Domini, instar profugii Caini, toto orbe exules, sine Rege, sine Sacerdote, sine Sacrificio, sine Templo, perpetuo in luctu & mœre tot iam sæculis degunt, sine ullâ spe latitiæ aut iubilationis.

*Indaorum
Iubileus
cum Re-
publicâ
extinctus.*

DISSERTATIO QVARTA.

De Iubileo Christiano.

AD Christianum tandem Iubileum ventum est. plausus date & latitiæ signa.

*Aurea centeno consurgunt sæcula Phæbo,
Et radiat cæleste iubar. Miserratus ab alto
Filius æterni Patris, de Virgine carnem
Indutus, —*

*Christo
nascente
inchoatur
Iubileus
Christia-
nus.
Iacob. Card.
de Centes.*

nostræque lucis in auras prodiens mortalis Deus, noui nobis Iubilei auspiciis facit. Ita sentiunt, quotquot scripsere istud Hebræorum quinquagenarium solenne typum nostri gessisse; verumque Iubileum Seruatoris aduentu sumpsisse initium. tunc pressis antea iugo legis rediisse libertatem filiorum Dei; tunc amissam tot sæculis cuique rediisse cælestis Regni hereditatem. Quid, quod Historici non ignobiles tradidere Christum Dominum consecrasse annum Iubileum felicissimo suo natali? dicunt enim ex Bedæ & Eusebij supputationibus natum fuisse anno ab Orbe condito quater millesimo quinquagesimo, qui erat octuagesimus primus mundi Iubileus. Quæ supputandi ratio si vera (Saliano enim non probatur, qui duobus post annis natum ponit) ostendet utique, inquit Benzonius, veteris Iubilei figuram appositè terminatam in CHRISTO nascente tempore Iubilei: atque inde nouum exortum numerarique cœptum Iubileum Christianorum.

*Benzon. l. 3.
de Iubil. c. 3.*

Verum nobis potius cum Nauarro placet, veterem Iubileum sacræ Pentecostes typum fuisse, & quinquagesimum hunc diem per tot quinquagesimos annos fuisse præsignatum: eademque luce typum omnem ex Ecclesiæ sensu fideliter impletum; quod vetustis ipsa versibus canit. Quare si quid Christiano, ut nunc peragitur, Hebræoque Iubileo commune adhuc manet, id erit solum nomen, & mystica quædam similitudo; quod illis corporum assertio curæ fuit, nostris animorum: quæ verior libertas. Annorum certe diuersa à principio ratio semper fuit: illis quinquagesimo, nostris centesimo quoque anno id solenne repetentibus, in memoriam sacratissimi Natalis Domini: vnde fit, ut à sæculari potius Urbis natali consuetudinem fluxisse credam. Sed paulo id diligentius inuestigandum.

*Euseb. in
Chron.*

Iubilei meminit Eusebius ad annum Seueri XII. Sed an Christiani? Fama vulgavit centesimum quemque olim fuisse Iubileum. An ab ipsis Ecclesiæ primordiis? non nisi coniectura est, nimium adhuc vigente superstitione Gentilium. Verosimilius initium ducitur à temporibus Constantini Magni: cum se palam efferre, & omnia paulatim obtinere Christiana Religio cœpit. Exemplum erat in oculis, solenne sacrum Sæcularium

*Christia-
nus verosi-
militur in
Ecclesiâ
obseruatus
ab inter-
missione
Sæcula-
rium Lu-
dorum.*

larium Ludorum: quibus dum centesimum quemq; Urbis natalem tam religiosè coli viderit, an credibile est nihil cogitasse de celebrando potiùs sæculari Seruatoris Natali die; quando ab illo iam feliciùs quàm ab Urbe conditâ tempora annosq; pridem cœperant numerare? Atque ipse Constantinus, dum primus Sæculares Ludos aut vetuit aut neglexit, quid aliud voluit, quàm impias superstitiones sacro permutari instituto? gratulationem enim publicamq; lætitiã tantum abest vt tollere voluerit, vt sui ipse Imperij decennalia, vicennalia ac tricennalia dederit summo plausu: quanto solenniùs id facturùs, si in eius tempora incidisset sæcularis Regis Regum Natalis? Quem an sequentes dein coluerint Imperatores Pontificesq;e, altum apud Historicos silentium. Quod de Millesimo præsertim cum Crantzio iure optimo mirere.

Baron. Tom.
3. an. Christi
315.

Saxonie
lib. 4. c. 26.

In Schol. ad
lib. Iacobi
Card. de
Centesimo.

Tract. de
Indulg. q. 6.

De Iub. c. 9.

Lib. 8. de
Inuent. c. 1.
In Leuit. 25.

Id probat
fama vul-
gata ante
Bonifa-
cium VIII.
Benzon. de
Iubil. lib. 3.
cap. 5. & 6.

Iacob. Card.
de Centes.
cap. 3.

ipsiusq;e
factum.

Iulium Roseum inuenio asserentem, consueuisse olim centesimo quoque anno Natalis CHRISTI celebritatem esse maximam, exemplo Sæcularium Ludorum. Vulgarum esse, centesimum quemque annum à Natiuitate CHRISTI fuisse Iubileum, Ioannes Friburgensis scriptum reliquit. imò & exornatù insigni Indulgentiã à Romanis Pontificibus, etiam ante Bonifacium VIII. illorum temporum probus Historicus Ioannes Villanus auctor est. Quare & Iusto Rijcquio ita visum, singulis annis centesimis, ob sæculi *παλιγγεσιαν*, Romæ solenne aliquod fuisse, quod ceteris ex multitudine accurrentium vndique populorum & cæremniarum sanctitate celebrius esset atque præstantius: eumq;e morem à profanã Ludorum superstitione ad veri Numinis cultum, vt alios complures, salubriter esse traductum. Certè inter causas centenariæ celebritatis, hæc à Polydoro, Cornelio nostro, aliisq;e Auctoribus, recensetur: vt Populus Romanus ab inani Sæcularium Ludorum celebratione reduceretur ad verum solenne Sacrum, quod in eorum locum si successit, meritò statim ab eorumdem intermissione creditur institutum. Ea certè iam olim adeò inualuerat fama, vt Ioanni Monacho Bonifacius ipse testatus sit, vnam hanc sibi fuisse causam annum Centesimum solenni decreto stabiliendi. Id suaserat ingens hominum multitudo, quæ sub annum millesimum trecentesimum è longinquis regionibus Romam sponte confluerat, non ob aliam, vt aiebant, quàm Centesimi anni celebritatem. repertusq;e est senex centenarius maior, profectus è Galliis, vt scribit Iacobus Cardinalis oculatus testis, qui coram Pontifice ceterisque Patribus testatus est, ad eam superiore sæculo paterno se exemplo verbisq;e commonitum: pluresq;e tum è Gallis tum ex Italis etiam tum superstites fuisse, ex eodem Iacobo Nauarrus habet, qui prioris Centesimi adhuc meminissent.

Quibus adductus rationibus Bonifacius, re totã Purpuratorum Patrum examini iudicioq;e antè permisã (& erat ipse eruditissimus, quod Annales testantur) famam illam & vulgatam passim de Centesimo fidem, ne venturis quoque sæculis incerta fluctuaret, decreto suo firmandam censuit, ad memoriam posteritatis. Professus id se facere *ex fida antiquorum relatione*, & nonnisi receptum scilicet antè morem *scripti patrociniõ communire*. Quibus ex verbis Nauarrus alijq;e doctissimi Scriptores contra Polydorum, Crantzium, Volaterranum & Nouatores,

res,

res, rectè deducunt, Bonifacium VIII. non institutorem auctoremque Indulgentiarum & Iubilei, sed instauratorem tantummodò fuisse. Et innuere Platina videtur, cum ait: *Iubileum quoque idem retulit anno millesimo trecentesimo.* referimus enim quæ iam ante nos in usu fuerunt.

Illud tamen in confesso, quemadmodum ante Olympiades apud Græcos temporum, ita apud Christianos tota Iubilei ratio ante Bonifacium incerta fuit. Primus ipse, quod diffitetur nemo, in ius redegit, primus decretis addidit, primus apparatu maximo peregit sub annum Domini M. CCC. eo concursu hominum ex orbe toto, ut ducenta peregrinorum millia qualibet ferè sacri anni die Romæ numerata meminerit illius ævi Scriptores; & ut Platina loquitur, *vix incedere per urbem amplam quidem & vastam liceret.*

Iubileum igitur Centesimo semper anno deinceps celebrandum Bonifacius insculperat tabulæ marmoreæ ad Vaticanas fores; sed mortaliū commodò contrahere spatia vitæ breuitas suasit. Itaque, quod mirere, ter vno sæculo variatum. Annus Centesimus Bonifacio placuerat more maiorum: Quinquagesimus Clementi VI. vereris Legis exemplo, ut verè esset re ac nomine Iubileus: Urbano VI. Trigesimus tertius; ob mysterium annorum CHRISTI, qui omnis lætitiæ ac Iubilei nobis origo est. sed hic numerus bis tantummodò obseruatus, ceteris dein Pontificibus minùs probatus est. Tandem Sixtus IV. ex decreto Pauli II. decessoris sui, viginti quinque annorum spatium definiuit, celebravitque primus; nulla ut ætas expers foret; imò & vnius hominis vita frui posset sapiùs. isque numerus communi dein approbatione receptus, etiamnum obtinet. nec sine mysterio, ut pulchrè Ryequiuis. Cum enim in Mosaicâ Lege, inquit, bina Iubilei sæcula centenariò quoque annorum gyro clauderentur, duas Legum tabulas mysticè referentia; meritò Christianæ felicitatis tempore, cum sacrum Dei Evangelium quaternis scriptum voluminibus, in quatuor orbis partes propagatum est, quaterna gratiæ ac remissionis sæcula singulis redeunt Centenariis, quinque & viginti annorum periodo circumscripta. Quorum vltimum nuper publicâ Orbis gratulatione peregit Urbanus VIII. Pont. Max. quem non Ecclesiæ tantum tot iam annis feliciter, sed nostræ priuatim Societati credimus in hæc tempora diuinitus reseruatam; quando illius inclyta Barberina domus, ex arce Romanâ, prima orbi quasi signum extulit Sæcularis nostri Iubilei. præcones (an ita appellari finit incredibilis eorum benignitas?) Eminentissimi Nepotes fuere; & illa Regiæ munificentiæ fama, in omnem latè orbem iam peruulgata. ut qui primum à Paulo III. Farnesio sæculum ducimus, alterum ab Urbano VIII. Barberino non minùs fausto omine numeremus.

Bonifacius VIII. annum Centesimum primum redegit in us. S. Antonin. Chron. p. 3. Jacob. Card. de Centes. Platina in Bonifac. & Polydor. l. 8. c. 1.

Clemens VI. annum Quinquagesimum fecit Iubileum, Urbanus VI. Trigesimum tertium, Sixtus IV. vigesimum quintum.

DISSER-

DISSERTATIO QVINTA.

De priuato Iubileo annorum quinquaginta.

*A Belgis
Iubileus
priuatus
anni quin-
quagesimi.
Lib. I. de
Iubil. c. 4.*

Illustrius,

Immunitates.

Numeror. 8.

*De Iubil.
cap. 25.*

*Talis Illu-
stris. Ho-
uy Iubi-
leus.*

*Genes. 4.
In c. 6. Iosep-
memorabi-
lior tamen
ille cuius-
dam Sa-
cerdotis
Centena-
rius.*

*Belgicis
Patribus
rarus.*

HÆc de publico hæctenus Iubileo: verum eius exemplo alia quædam inducta est consuetudo; quam quoniam Iubilei etiam nomine appellant, merito priuatum dixeris. A Flandris, Gallis, Germanis, aliisque Belgij Populis, emanasse Benzonijs tradit. Sit ita sanè: Belgarum sit istud inuentum: decet ergo, qui iubilandi consuetudinem sibi quasi propriam fecere, ad celebrandum Societatis commune Iubileum singularem operam conferre. Mos ita habet: Qui Religionis, Sacerdotij, Coniugalis vitæ annum quinquagesimum attingere, nouum veluti sæculum condere & iubilare dicuntur. Itaque Religiosæ vitæ addicti Vota denuò nuncupant: Sacerdotes ad aram faciunt ritu primitiarum: Coniuges nuptiali ornatu, quo primum sponsi solent, ad eadem sacram deducuntur. illic gratis Deo solenniter actis, geniale domi epulum reduces expectat, totusque dies festo plausu lætitiæque traducitur. Quin & immunitates quædam Monasticâ lege adstrictis concedi solent: idemque deinceps honor Patribus Iubilariis, qui Abbatibus haberi. Vtrumque emerita datur ætati; cuius & in militiâ rationem haberi apud gentes omnes inuenio, naturâ duce: & diuinâ lege Leuitas olim quinquagesimo ætatis, anno liberari solitos onere ministrandi in Tabernaculo fœderis, & quietæ tantummodo rerum custodiæ non sine honore deputari. Atque inde hanc immunitatum originem deducere mauult Rycquius, quam à manumissione seruorum aut Iubilei priuilegiis apud Hebræos.

Vidit Mechlinia anno huius sæculi XVII. istiusmodi Iubileum Illustrissimi Antistitis sui Mathiæ Houij, quinquagesimum à suscepto Sacerdotio celebrantis annum, nobilissimâ in coronâ Belgicorum Præsulum, omniumque Ordinum frequentissimâ panegyri: quos inter & Mechliniense Societatis IESV Gymnasium festiuam edidit gratulationem vatio carminum genere, rhythmico in primis; inducto in scenam veteri illo Iubal primo citharæ & organorum inuentore, à quo iubilandium ac nomen Masius alijque deduxere. Illud tamen memorabilius, quod famâ accepimus, sub Ernesto Eburonum Antistite in ipsius Diœcesi Parochum fuisse, qui centesimum Sacerdotij sui annum celebravit, hoc est, Belgicò more secundum Iubileum. Hecatomben fecere Lacedæmonij pro centum urbibus quas tenebant; an non Hecatomben hic fecisse dicendus pro centum annis? prodigium certè non tantæ ætatis, quam attingere complures, non pauci etiam superauere; sed longæ dignitatis & Sacerdotij Sæcularis. Rarum enim, ideoque plausu & iubilo dignum, vel ad quinquagesimum in eo munere annum peruenisse: rarum, inquam, in nostrâ præfertim Belgicâ Societatis IESV Prouinciâ: in quâ, præter communes vbique terrarum Sociis omnibus labores, propriæ quædam & perpetuæ missiones, Castrensis, Naualis, Hollandica, Zelandica, Frisia, & ad pestilentes ægros, tum multorum simul

simul munerum laboriosa administratio, plerisque acerbo funere ante diem eripiunt; longiore dignos vitâ, quam Dei causâ tam generosè contemnunt. Nec desistere tamen primo isto sæculo, qui Prouinciam hanc solemnè exhilararunt Iubileo, vegeti senes, & gerendis rebus in eâ quoque ætate aptissimi: vnum alterumve interserere iuuat. Guilielmo Hercano, post Religiosæ vitæ quinquagenarium solenne publicè celebratum, quasi pro manumissione, impetrata ad classem Regiam (arduam profectò prouinciam, siqua toto Belgio) missio fuit: eæ viro etiam tum corporis vires & animi alacritas erat. Franciscus Costerus, quâ concionibus, quâ scriptis Orbi notus, administratâ etiam vniuersâ Prouinciâ prudentiâ laude clarus, suum & sanctioris vitæ & Sacerdotij Iubileum Populo Bruxellensi spectandum dedit. Gandauenses mirè recreauit Ægidij Bauarij Religiosâ in veste iubilantis lætissimus conspectus: quem primum è Sociis in eam urbem ingressum tanto tempore vel diuini verbi Præconem habuerant, vel Collegij Rectorem. Leonardum Lessium non magis ingenij monumentis quàm virtutum famâ æternum, ex orbe toto consultum pro oraculo, de Religiosâ vitâ iubilantem Louanienses Socij faustis acclamationibus sunt profecuti. At celebrius nihil, quàm Religiosus Iacobi Stratij tum Præpositi Prouincialis Iubileus; per omnia quæ eo anno obibat celebratus Collegia publico priuatoque plausu, duplici chronico ex verbis Regij Vatis expressus:

*Hercanus,
Costerus,
Bauarius,
Lessius,
Stratius
eum cele-
brarunt.*

IVBILEMV S DEO IN EXVLTATIONE.

EXVLTATEMV S DEO IN IVBILATIONE.

Numerales litteræ vigesimum nonum huius sæculi annum signant, qui integerrimo seni ab ingressu in Tyrocinium erat quinquagesimus.

Verùm quid immoramur vitâ functis? viuus potius gratulandum est.

Felices qui talem annum videre diemque!

*Virgil. in
Ciri.*

Viuant, viuant candidi senes; & quam suis ipsi laboribus per annos quinquaginta illustrare Societatem, hoc Sæculari anno iubilantem spectent. Suo priuatim Iubileo addant publicum, gaudium verò plenum; pars ipsi lætitiæ magna futuri, qui laborum fuerunt: fidi testes earum rerum quæ magnâ sæculi parte gestæ sunt. Viuant, inquam, & altero sæculo æquè feliciter eam videant efflorescentem.

Te, te in primis, communis omnium Parens, Muci Vitellesce, hic commemorare locus admonet. Tibi iubila, tibi plausus excitandi. Triplicis Iubilei terminos vnâ ætate complexus es. Si vigesimum quintum Ecclesia Iubileum numerat; hic tibi à suscepto munere totius administrandæ Societatis quintus & vigesimus est. Si quinquagesimum Religiosæ vitæ celebramus Iubileum; hunc etiam limitem excessisti feliciter. Si centesimus à primâ origine Iubileus fuit; tuus, tuus est ante alios, hic Centesimus Societatis annus. Primum te *Sacularem Præpositum Generalem* omnis sciet posteritas, vt suos appellabat Roma *Seculares Augustos*. Viue omnium nostrum voto, Pater desideratissime; tria prudentissimi Nestoris sæcula triplici Iubileo adumbraisti.

*Memo-
randus hic
in primis
P. N.
Muc. Vi-
tellesce.*

DISSERTATIO SEXTA.

De ferali iubilo sectæ Lutherana, eiq; opposito Societatis Iubileo.

*Cur non
iubilet So-
cietas,
quando fe-
rale iubi-
lum exci-
tarunt
Luthera-
ni?*

A Desse nunc velim qui oculis parum æquis fortasse nostrum hæc adspicient Sæculare Iubileum, nec sine conuitio causas requirerent tanti apparatus. Ita homines sunt: quæ noua, quæ magna apparent, traducunt sermonibus; & prout varia sunt studia voluntatum, probant, improbantve. Desistent, opinor, si expenderit animo, quod superioribus annis ingemiscens Germania vidit, & Christianus orbis exhorruit. Omnes iubilandi causæ vt reliquis communes sint, hæc vna Societati tam propria, quàm ipsa diuino consilio aduersus hæreses obiecta est. Age, ferali iubilo expediamus.

*Beyerlinck
in Iubileo.
Adam. Cöt-
zen in Iu-
bilo Iubilo-
rum.*

Voluebatur annus nuper decimus septimus supra millesimum sexcentessimum: Lutherani impiæ religionis suæ sæcularem numerauerunt, quod primæ scilicet tum apparuere scintillæ pestilentis flammæ, quæ funesto incendio Germaniam primùm, aliquot deinde vicinas Prouincias quasi agente procellâ subitò peruasit. Sæculum (quod felix faustum) sæculum esse iactabant; ex quo nimirum Diuis hominibusque infestissima gens Religionem auitam per nefas excusserat. Toties interim bellis ciuilibus exarserat Germania: rebellium sanguine & Albis sæpenumerò & fluxerat Rhenus: omnem ferè Europam domesticis permiscuerant seditionibus, publica ipsi bellorum fax, & sæculi nostri communis Erinnyes. Et tamquam re benè gestâ Ludos celebrare verterente sæculo. Excitantur ad plausum præcipuæ Saxonie & Germanie vrbes. spargitur in vulgus sæcularis nummus. in cælum tollitur infamis impostor. omnia libris fora, carminibus theatra, muneribus domesticilia, iubilo gaudioque vniuersa perstrepat Regio. Quæ, malum, isthæc tam flagitiosa dementia? Næ ego ipsos inferos triumphasse existimo suis victoriis, & feralibus ludis prætulisse facem. Et erit qui Ignatio, erit qui Societati I E S V sæculares plausus fieri vel ægrè ferat, vel cum acerbitate miretur?

Nimirum de contemptâ Religione, de profanatis maiorum Sacris, de prostitutâ castitate, de ruptis Votorum nexibus, de concitatis ad seditionem populis, de tot ciuilibus bellis magnâ alacritate iubilare licebit. de assertâ maiorum Fide, de propugnatâ Religione, vindicatâ Sacrorum reuerentiâ, procuratâ toties populorum ciuiumque concordia, de gloriosis laboribus suis, iubilare non erit concessum Societati? Satis, opinor, vel tacente me, maleuola retunditur criminatio.

*Ignatius à
Deo oppo-
situs Lu-
thero.*

Conferamus tamen pedem, si placet; & quem æterno consilio Luthero Deus opposuit, scripto quoque nostro opponamus Ignatium. Apparebit prouidentia Numinis certissima exhibentis remedia presentissimis venenis. Ita venenatis infesta animantibus Africa, herbarum eadem efficacissimarum ferax est. Neque è cauernis serpentes antè prorepere natura patitur, quàm inimica illis fraxinus frondere cœperit; cuius

cuius flores anguium morsibus certa medela. Eadem in hæresibus fieri tot sæcula dicent, quot nasci nouas videre. Quid ego hîc prima Ecclesiæ tempora commemorem? quid oppositum diuinitus Simoni Mago Simonem Petrum, Nestorio Cyrillum, Arrio dignum magno nomine magnum Athanasium? An fortuito Iouiniano, Heluidio, Vigilantio obiectus Hieronymus? An casu retudisti, Augustine, Manem atque Pelagium? quando non sine numine Diuûm contigit, vt eodem die hic in Angliâ, tu in Africâ nascerere. An ita fors tulit vt in Tanchelinum insurgeret victor Norbertus? vt in Albigenes moueret arma Dominicus, vt Franciscus adesset, vt vnâ cum suis egregius vterque pugil dimicaret & vinceret?

Nec dissimilia de Ignatio atque Luthero obseruare doctissimi homines. Quid, quod eodem anno superioris sæculi vigesimo primo (à quo melius sæcularem ducere Lutherani poterant) quo, adultâ iam nequitia, palàm Ecclesiæ bellum indixit Lutherus; læsus in Pampelonenfi arce Ignatius, alius ex vulnere fortiorque, quasi defendendæ Religionis signum sustulit? Lutherus Petri sedem probris conuitiisque læcellere aggreditur: Ignatius, quasi ad suscipiendam causam, à B. Petro prodigosè curatur. Lutherus irâ, ambitione, libidine victus, à Religiosâ vitâ ad profanam desciscit: Ignatius Deo voeanti impigrè obsecutus, à profanâ ad Religiosam transit. Lutherus cum sacrâ Deo virgine incestas nuptias init sacrilegus: perpetuo continentia voto se astringit Ignatius. Lutherus omnem Superiorum impudenter contemnit auctoritatem: prima Ignatij monita sunt, plena Christianæ demissionis, subesse & parère. In Sedem Apostolicam furentis in morem declamat Lutherus: illam vbique tuetur Ignatius. Ab eâ quotquot potest Lutherus auertit: quotquot potest conciliat, reducitque Ignatius. Aduersus illam nituntur omnia Lutheri studia atque conatus: Ignatius suos suorumque labores peculiari voto illi consecrat. Lutherus sacris Ecclesiæ ritibus venerationem cultumque detrahit: Ignatius omnem illis reuerentiam asserit; Missæ sacrificio in primis, Eucharistiæ, Deiparæ, Tutelaribus Diuis, & illis tanto Lutheri furore impugnat Pontificum Indulgentiis: in quibus nouo semper inuento celebrandis Ignatij Sociorumque desudat industria. Et Luthero tamen præ Ignatio, illi Germaniæ probro, Epicuri porco, Europæ exitio, orbis infelici portento, Dei atque hominum odio, benè decretum fuisse censetur Iubilum sæculare? Sed reliqua persequamur. vtriusque enim videnda sunt vno sæculo incrementa; quoniam ea tantopere iactant Lutherani.

Non nisi partem Europæ Lutheri dementia attigit: totam omnino instituta ab Ignatio Societas IESV peruasit. Illa nec Alpes nec Pyrenæos montes superare vniquam potuit: hæc prima à nostris hominibus occupata præsidia sunt, quasi vitales corporis & præcipuæ partes. Itaque per Italiam, per Hispaniam omnem ac Lusitaniam, primo statim ortu tamquam subita quædam lux Socij diffusi: quod Lutheri secta numquam penetravit. Ad Septentrionem hæresis dominari se posse credidit: at illam vbique Societas persequi, confirmare Catholicos, excitare languentes, vacillantes manu tenere, lapsos erigere, hæreticis esse

Ignatij & Lutheri facta contraria.

Ignatij maiora quam Lutheri incrementa.

esse terrori, voce scriptisque conuincere: vt terribilissimos hostes Iesuitas (sic appellabant) suis maximè cœptis officere palàm indignarentur: tantis vbique, tamque felicibus rerum nostrarum incrementis, vt moriens ingemisceret Melanchthon (siue vero animi dolore, siue per conuictum) orbem vniuersum breui Iesuitis implendum.

Adde: quæ in Germaniam, Galliam, Angliam, Belgium procella defæuit, noua semper hæresis fuit, sibi semper dissimilis, & nihil minùs quàm Lutheri proles; cur sua vocant, aliarum pestium incrementa? quàm multa, quàm infesta inuicem, alia ex aliis exorta sunt capita! execrata parentem progenies, quæ & ab illo, & à reliquis, & secum ipsa dissentiret, non minùs quàm illa subito nata è Colchici draconis dentibus militia.

*Non Lu-
theri in-
crementa
miracu-
lum sunt;
Stapletonus
in Vita c. 13.*

Et miraculo tamen, si placet, adscripsere, tantos ad Lutherum tam breui tempore factos esse concursus. At Thomas Morus Martyr in-
clytus respondiisse fertur, homines ad propositam vitæ libidinose licentiam effrenes ruere, eandem habere speciem miraculi, quam quòd saxa deorsum cadant. Ita olim Callistæ meretrici, suorum iactanti numerum sectatorum præ paucitate auditorum Socratis, idem philosophus dixerat: *Ego ascendo, tu descendis.* se videlicet per prærupta niti, & in arduum ducere virtutis adscensum, quò non nisi paucissimis sequi lubet: illam verò facili descensu pronam ferri in vitia atque libidinem, in quæ sponte suâ abiecti mortales non magnis indigent ad sequelam hortamentis. An non simile Lutheri miraculum fuit? At Ignatio homines à libidine, à luxuriâ, à voluptatibus corporis, à peccandi dulcedine ac libertate abstrahenti; ardua, dura, corpori molesta, vulgo exosa suadenti; tot tam breui tempore adhæsisse sectatores, doctrinâ illustres, genere nobiles, spreis opibus clariores; tantam ex iis subito conflatum esse cohortem, quæ toto orbe diuideret vires; vbique vnâ & eandem, sibi que in omnibus similem; sub vno capite, duce, moderatore, pro vnâ fide & Ecclesiâ coniunctissimis animis pugnantem; vnoque sæculo infinita propemodum millia animarum, vel è Gentilium tenebris, vel hæreticorum fraudibus, vel cœno vitiorum expedita, ab æterno seruasse exitio, & intulisse celo; id verò prodigium, id miraculum est, id iubilo dignum.

*sed Igna-
tij.*

*Nec Lu-
therus ex-
cessit Eu-
ropam.*

Quamquam quid tam operosè vtriusque incrementa compono? Vtrumque sua magnificè extollant Lutherani, non excessere Europam. En quas iactet angustias impura religio, præclara iubilandi causâ. Societas IESV vix nata, Europæ finibus egressa, in Americam, Asiam, Africam primo ferè atque eodem tempore penetrauit. Legant secundâ huius Operis parte exultam à nobis in Americâ Brasiliam, Peruiam, Cubam, Mexicum, Chilen, Paraquariam: in Asiâ Cambaiam, Mogor, Ormusiam, Goam, Commorinum, Oram Piscariam, Malabar, Trauancor, Malacam, Moluccas, & illam tot Martyrum sanguine rigatam Iaponem, atque illa Sinarum amplissima septemdecim Regna: in Africâ Congum, Angolam, Mozambicum, Monomotapam, Æthiopiam, seu Preste-Iannis schismatici Regnum, aliasque vastissimas regiones. ipsa summam nomina recensere longum est. An non simul Orbem vniuersum suis laboribus complexa Societas?

I nunc,

I nunc, & Lutherum tuum compara, quisquis es, & iubilandi causas habere te crede. Non hæc peragrata dumtaxat, sed Christianis sacris exculta sunt Regna: nec exculta cursim; sed plurima fixis sedibus, multa etiam integra CHRISTO adiuncta. Vnius Xaverij industria hæreticorum omnium conatibus opponi potest. plus virum hunc pro Christianâ republicâ egisse, quàm Lutheri asseclas omnes, Bozius scripsit. Ille igitur maiorum nostrorum hæctenus campus fuit, Orbis unius. hîc fluxit quotidie sudor, sæpissimè sanguis.

Hæc iubilandi nobis causæ sunt. hæc Sæcularis anni trophæa tuis detracta asseclis, crepta inferis; quæ tibi, Luthere, tuoque opponimus Iubilo ferali. In te Diui omnes hominesque erant incitandi: tu probris maledictisque vexandus, tu è memoriâ posteritatis tollendus omnino. Deo immortalî, CHRISTO duci, victrici Ecclesiæ, ludi erant consecrandi, dicendæque gratulationes, de reseruato in hæc tempora concessoque diuinitus Ignatio, de fortissimâ illius cohorte, quæ toto iam sæculo inuicta, sempiternum sibi bellum cum tuâ impietate proficitur esse susceptum.

Nobis igitur potius iubilanda causa.

DISSERTATIO SEPTIMA.

De Librorum serie, argumento, stylo; Operis varietate.

EXpositâ origine causisque Iubilei Sæcularis, quoniam de instituto Operis superius egimus, superest de librorum serie pauca dicamus. Sex in partes distributa sunt omnia: &, quoniam Imaginem primi sæculi damus, totidem aut spectacula aut ludi vocari possent, quibus identidem sua missilia subiunguntur Romano more. Vltima Belgicæ nostræ propria est, ac singularis: quinque reliquæ vniuersæ Societati communes. earum inter se ordo nec fortuitò, nec casu ita digestus; sed vt Societas (quoniam ad Seruatoris IESV gloriam nata est atque adoleuit) quemadmodum ceteris in rebus, ita & in hoc Opere ætatis ab eo inter mortales exactæ sit imago.

Serie Librorum.

Initium Operis Societatis incunabula continet: tenuia quidem illa, sed eò magis Auctori suo similia. Quis credat, in specu, latibulo bouum, æterni Patris inchoari consilia? quis à Virgine Deum, quis à Bethlehem tenui vico Seruatorem orbis expectet? Age, quis à milite rudi, quis à vulnerato victoque pertimescat exercitum? Primus illum Liber educet, auspice IESV fortissimo duce, cohortem adlegente MARIA. Strictim tamen omnia, vt quæque memoriâ maximè digna videntur, vt ne actum agere (sunt enim hæc Annalium nostrorum prodita monumentis) sed vnum sub adspæctum (quod initio monuimus) Societatis vniuersæ tam egregiam molem, breui quasi in tabulâ pictam, aut velut in theatro spectaculum factam mundo, Angelis & hominibus, exhibere videamur.

Argumentum Libri primi.

Altero deinde Libro auctior illa crescensque describitur, non Urbis mœnibus, non Italiæ coercita finibus; sed egressa vltra Oceani littora, cimensa Hispaniam, peruagata Lusitaniam, in Gallias, Germaniamque

Libri secundii.

& Belgium nostrum primo statim ortu diffusa. Quid? quòd & in extremos Indiæ fines, Æthiopum gemina Regna, Americæ ignotas antiquitati latissimas peruadens regiones, quasi succensâ tedâ passim obuia quæque corripuit, nullis cohibita terminis, nullis circumscripta limitibus, vltra orbem suum, alium etiam (quod veteres de Alexandro) mente complexa. Neque hîc Auctori suo dissimilis; cuius vix nati fama longè lateque percrebuit, & ab vltimâ Arabiâ cum muneribus Reges exciuit.

Libri tertij:

Sed & Seruatoris exemplo magna iam tum agere Societas didicit, animo maiora complecti. Qui, Deus immortalis, aduersus hæreticos, quanti que confictus! qui in erudiendâ iuuentute, confirmandis docendis que populis, gentibus CHRISTO iungendis, & quàm perpetui vtique terrarum exacti labores! Tertij Libri id argumentum. In quo verò propius accedis ad IESVM, ô magnorum auctor facinorum gloriosa Societas? illum sol exoriens per agros vibes que mira spectabat agentem, occidens idem relinquebat operibus isdem quotidie propè distentum.

Libri quarti:

At enim numquam magna virtus sine inuidiâ est. in infontem IESVM quanta incubuit! Sequens igitur Liber tempestatibus procelis que plenissimus, scopulos inter obtrectatorum, inuidorum fyrtes, maledicorum horribile murmur, frustra frendentibus hostibus Caluinitis, Lutheranis que furentibus, amicis triste naufragium sæpe formidantibus, incolumem Deo duce sistet in portu: eò Seruatori suo similem magis, quò pluribus exercitam casibus, gloriosam periculis, vulneribus formosam, profuso sanguine nobilem.

Libri quinti:

Vti autem plerumque accidit, vt magna virtus vincat inuidiam; & id denique videatur admirabile, quod neque nutauit concussum, neque timuit oppugnatum, neque expugnatum propemodum, exhorruit: ita Societas ipsis ab ærumnis, quasi fortitudinis notis decoris que cicatricibus, excelsior in admiratione esse, multis etiam in amoribus cœpit. adeò vt dubium sit, suânè domi magis gloriâ perstrinxerit hostium oculos, an palàm ærumnis & sanguine rabiem pauerit. Quintus igitur Liber, præter domesticas clarorum doctrinâ & innocentiam vitæ Patrum iam vitâ functorum laudes, insuper decreta Pontificum, immunitates, virtutum præmia, consulta Senatuum, Regionum & Vrbiū approbationem, clarissimorum toto orbe virorum præclara testimonia dabit in lucem. eò iam aduersariis, qui maximè hæretici sunt, formidolosa magis, quò pluribus Regum, Principum, gentium que munita præfidiis. Et verò num & in hac gloriâ IESVM refert? Refert sanè, ni fallor. quid enim? qui pependit à cruce, quâ demum gloriâ à leto rediuius emicuit! qui tamquam mortalis naturæ concesserat, supra naturam immortalis reuertit; & gloriosus victor ascendit ad Patrem. ille, inquam, qui omnium aliquando post homines natos calamitosissimus, in celo nunc maximus, adoratus in terris, inferis ipsis debellatis formidolosus. Quippe vti virtutis comes inuidia est, ita inuidiam deuictam sequitur gloria; eò maior, quò infestior illa premebat ardentius.

Postre-

Postremus res gestas in Belgicâ nostrâ complectitur: quæ quidem Libri sex-
 vt terrarum non adeò magna portio sit, non minimam tamen Societa-
 tis continet laudem. Paruo spatio virtus egregia magnum sui specta-
 culum præbet. In Pontico fretò debellatus est Xerxes, nec Alexandri
 gloriæ montium fauces obfiteri, pro Italiæ angulo per duo sæcula Vrbs
 Roma luctata est. Et verò celeberrima pacis studiis, Marte celebrior
 Belgica, non suos modò Belgas, sed Europam pænè totam (absit inui-
 dia verbo) iam hominis ætatem & ampliùs, necdum tantâ varietate
 nationum deformata, complectitur. In hoc Martio campo, cote vir-
 tutis, fortitudini nostræ patuit area. hîc Societas vix nata è vestigio in-
 notuit, mox adoleuit, dimicauit egregiè, vulnera accepit, sanguinem
 misit: & quod Societas vniuersa præbere possit, id pænè omne Belgica
 vna exiguis terminis suis videtur esse complexa. Hæ sunt instituti Ope-
 ris præcipuæ partes.

Iam verò, vt Sæculari anno lætum canamus faustumque Pæana, Ne nuda
 sit narra-
 tio, adiun-
 ta carmi-
 na,
 neque sterilis placuit neque nuda narratio; quando nec ludorum apud
 Romanos amœnitas absque missilibus fuit exhibita. Quid enim? qui
 historiæ scribendæ incumbunt, si Imperatorum hortationes, Senatum
 consulta, militum plausus referre consueuerunt, non quòd res eæ sic
 gestæ sint, verùm vt sua sit Lectori voluptas; si Thucydidi licuit in-
 terdum breuia carmina admiscere; nobis in gratulationibus vsitatum
 morem, in hominibus vulgi ingenium spectantibus, cui omnium mox
 rerum fatictas sit, vt inquit Isocrates, quantò æquius visum, emblemata,
 carmina, orationes, velut missilia quædam interserere, & quasi de rosis
 fertum, violis, narcissis, hyacinthisque, ceu minoribus floribus, intexe-
 re? Et verò à quibus ista potiùs, quàm qui profitentur litteras quæ ab
 Humanitate nomen inuenere, expectes?

Nec de poëmatibus erit, credo, qui dissentiat. de orationibus forsan item ora-
 tiones,
 non-nemo mirabitur. At nos veterum instituta sectamur. An non ma-
 iores suos Romani laudare soliti pro rostris? milites apud Thucydi-
 dem quàm grandi oratione Pericles pro patriâ interfectos, Demosthe-
 nes Tulliusque quantâ facundiâ exornauere! nimirum, vt quos fortiter
 cadentes aliquis operuerat terrarum angulus, forensi collocarentur
 in luce; & disertissimis insculptum verbis, Pario marmore augustius
 in animis ciuium haberent monumentum.

Accedunt emblemata, ceu rerum quædam similitudines, siue, rur- & emble-
 mata:
 sus veterum exemplo, maiorum res gestas incidentium æri, siue Ægy-
 ptiorum potiùs, qui hieroglyphicis vsi arcana quæque posteritati tra-
 didere. Ne tamen hîc supercilio tristi sit Lector, qui singula ad rigi-
 dam normam accuratiùs exigat; neque animata relèget ab emblema-
 tis, neque composita. ita enim placuit admiscere diuersa; & verò in
 eiusmodi rebus arbitriam esse video doctorum indoctorumque sen-
 tentiam. Quare nec animantes, nec verò fabulas historiaisque seclu-
 dimus: scimus enim & hæc placuisse non paucis. multitudini Scriptori,
 non pauculis hominibus, seruire contendat.

Si quid expolitum minùs videbitur, minùsque elaboratum; sic ha-
 beto: & tempus fuisse breuissimum vix semestris vnus, non tantùm omnia vno
 semestri.
 elucu-

elucubrando huic Libro, sed etiam typis excudendò præscriptum: Scriptores verò eos, quos aut ad concionem dicere, aut litteras docere, aut aliis Societatis muneribus implicari simul oportuit. Oleum igitur magis nocturnasque Mineræ agitationes, & ereptas quotidianis negotiis horas redolere, quàm otiosum Lycæum Tusculumve, necesse est. Dissimilem scriptionis characterem Auctorum varietas fecit: neque displicebit opinor. Solet enim plerumque iucunda esse mutatio, & ingeniorum placere diuersitas.

*Vocum pro
Societatis
incolumi-
tate,*

Nunc te, Deus Opt. Max. cuius vnus honori omnis hic noster deuotus est labor; nec te minùs, Optime IESV (quo enim potius te nomine appellet minima nostra Societas, Optimum experta Parentem iam nascens, adulta Ductorem, impugnata Propugnatorem Seruatorumque; quam tuo nomine insignire tibi placuit, vt libertos esse nos tuos, sociosque in ærumnis, memores simus?) te, inquam, Optime IESV, tuamque appello suauissimam Matrem; si Marianæ gloriæ domi tot defensores, tot apud exterarum gentes propugnatores, tot vbique terrarum aluit studiosos; serua cohortem tuam æterno tibi adstrictam sacramento; pugnasque inter & victorias, prospera inter & aduersa, tuo in obsequio *annare fac & perennare*. Vos autem duo sidera Cosma & Damiane, minimæ Societatis magni Tutelares; tu etiam, si placeat, & placebit omnino, sanctissime Pater Ignati, Franciscæ Xauei, Borgia, Aloysi, ceterique illustres è Societate Heroës (& precor id vnus quod vniuersi) boni consulite hæc in vos studia nostra; quibus vestra facinora laudare visum est, totique æternitati imitanda relinquere. Viuite sacratissimi Manes, & Sociis vestris, per calcata vobis vestigia euntibus, ne æternùm fauere & præesse desinite.

Vnum iam superest: quoniam hæc Prolegomena secuturis (vt ita dicam) spectaculis ludisque proloquuntur, ne à reliquo opere diffideant, vt sua illis missilia ex oratorio poëticoque penu deprompta subiungamus.

EXER-

EXERCITATIO ORATORIA.

GRATIARVM ACTIO DIVINÆ BONITATI

*pro fundatâ Societate, & fausta appreciatio, ut Societas
crescat annis & virtutibus.*

*Secundum dies ligni erunt dies populi mei, & opera manuum
eorum inueterabunt. Isaia 65. v. 22.*

SI, quàm prona est ad conferenda beneficia diuina benignitas, tam prompta foret ad referendas gratias humana facultas; esset cur sperare possemus, quos ipsa fecit dignos beneficiis, eosdem fore officiis non ingratos. Tametsi non est quòd nos deterreat ipsius

*Gratia
Deo pro
beneficiis
reddenda.*

prolixæ in nos liberalitatis magnificentia. cui satis est, vt grati simus pro acceptis beneficiis, acceptorum meminisse; nimis quàm satis, quorum meminimus, eorum multitudinem recensuisse commemorando, magnitudinem dicendo extulisse. Quid igitur prociuius, quàm illi gratum esse, qui interpretatur tum relata gratiam sibi debitam, cum debere te noueris? quid facilius, quàm illic ingrati animi non inuri mactilam, vbi voluisse reddere pro collatis meritis, est noui meriti conferendi illecebra? quid expeditius, quàm illic nomina expedire, vbi debiti solutio, est accepti confessio? Quare insignis esset stupor, illi, à quo plura quàm sperare, maiora quàm optare posses, vel, si posses, quàm auderes, accepisti, quantum debeas ignorare: summa impudentia, cum debere te noueris, palàm non profiteri: grauissimum flagitium, cum nec ignorare possis, & profiteri debeas, nolle gratias referre; quarum relatio haud sanè sit difficilius, quàm ipsorum acceptio beneficiorum. Porro ne quis me horum criminum vel arguere vt ingratum, vel insimulare vt impudentem, vel condemnare vt impium iure possit; dabo operam, non quidem vt ea, quæ vnus ætatis curriculo Deus immortalis in Societatem vel ad ornamentum vel ad præsidium contulit, quanta sint ostendam; sed vt, professus esse quàm amplissima, vbi beneficiorum magnitudinem assequi non possum, ibi saltem gratitudinis debitum ingens, & cui minimè soluendo sumus, reuerenter agnoscam.

Secundum dies ligni erunt dies populi mei. Liceat hîc mihi existimare, cum hæc Isaïas vaticinando prædiceret, non modò in fidelem Dei populum & Ecclesiam, instar ligni propter flumen consiti vernantem, mentis aciem intendisse, verùm etiam respexisse ad Ignatium, & Ignatij Familiam, & Familiæ Socios, & Sociorum præstabilia opera, & operum denique diuturnitatem nullâ vnquam ætate labefactandam. Quid enim? an non Societas videri potest illud lignum, arbor illa, quæ necdum vnus sæculi vetustate corroborata, non sensim ac pedetentim serpere, sed simul ac semel, quaquà porrigit terminos orbis, patulis diffusa

D

ramis

ramis omnes vbiq̄ue terrarum regiones cœpit opacare? Arborum nulla est, aut plantarum, quæ non aliquod habuit incrementi sui spatium; in hac vnus annus fuit inter minimam stirpem & maximam arborum, prius vt inuenta sit matura ad fructum, quàm ad vsum sciretur idonea. Enimuerò vixdum Romæ sata egerat radices, cum vltra vastissima Oceani spatia stirpe propagatâ, visâ est repente illic non crescere vt arbor, sed velut arbutum, vt ita dicam, siluescere. Miratur quis plures Americæ partes velut extra orbem positas, paucissimis ab hinc annis in communem Christiani orbis ambitum reductas? miratur inueteratam tot sæculis barbariem ex vltimâ Barbariâ exterminatam? apertas sanctissimæ Religionis nostræ terras illas, quas mortalium oculis per tot ætates natura subduxerat? referat hoc in acceptis Nobregæ, Azpilquetæ, totq̄ue impulsis Apostolico spiritu viris, atque in primis Thaumaturgo illi Iosepho Anchietæ; de quo Præsulum primus in Orbe nouo Petrus Leitanus solenne habebat dicere, Societatem in Americâ annulum esse aureum, annuli gemmam esse Anchietam. Gaudet quis non eos tantum qui infelici naturæ conditione miseriam feruebant seruitutem, sed & nobilissimos sanguine Proceres, clarissimos diademate Imperatores, coronatos vertices, humeros purpuratos in Africâ suauissimo CHRISTI iugo submisisse? gaudet maritimum illud & sterile Æthiopiæ solum disperso nuper Fidei semine virtutum frugibus cœpisse efflorescere? agnoscat hîc Ouiedi, Pæziz, Batterij, Silueriæ curas; agnoscat Ignatij ipsius & Societatis vniuersæ inde à sui principio pro Abassinis studia, nec laborum oppressa mole, nec sinistris successibus & frequenti votorum frustratione retardata. Nam quid in alias nunc mundi oras deferatur oratio? Iaponiam certè non prætermittam tacitus, per cuius sexaginta sex Regna quanto fructu ramos suos hæc arbor extenderit, facili coniecturâ quiuis assequetur, si dixerò, pluribus annis magnum illum Indiarum Apostolum, Fideiq̄ue satorum Xauerium istic sementem fecisse. Cuius viri vberimos fructus in acruum si cogas, dices eum non vnus arboris fuisse surculum, sed multarum arborum seminarium. Nec cum vitâ finitæ sunt eius pro Oriente curæ. Amplissimum Chinarum Regnum, tot retrò sæculis clausum humano commercio, quod viuus penetrare non potuit, nunc tandem è cælis Christiano patefecit imperio. Nuper enim fidelissimis nuntiis intelleximus, Chinarum Imperatorem inania Numinum simulacra omnia è Larario suo proseripsisse. Quid affinius ad fidem Christianam capeffendam, quàm eò adscendisse, vbi, si progrediatur, proximus gradus est, Catholicum esse? Sed mihi per alias regiones fructus colligenti ante oculos obuersatur illud frugiferum solum, in cuius gremio hæc arbor primùm sata est; quod illam suo, vt cresceret, succo aluit; vt floreret, calore fouit; vt propagaretur, adminiculis fulsit; Europa, quæ se suâ fecunditate ad sese rapit, & alia terrarum sola deferere hortatur. Non possum in hoc campo, in quo ob immensitatem exultare possit oratio, figere vestigium, si reliqua prosequi consilium fuerit: hîc enimuerò tanta fugeritur dicendi silua, vt magis vbi desinere possim, quàm vnde incipere

*Societatis
fructus in
Europâ.*

pere debeam, sit mihi laborandum. Quare summam omnium fructuum in medio ponam, quæ tantum habet ipsa vbertatis, vt neque mea, quæ nulla est, neque cuiusquam, ad inflammandos animos eloquentia requiratur. Hæc publica est totius propè Europæ vox, hic communis est plurimorum sensus, euerfa in Europâ dæmonum castrum, exterminata è scelerum cubilibus monstra, reuocatas ab exilio virtutes, Musas à funere excitatas, doctrinam scholis restitutam, infantes è plano Christianis præceptis imbutos, pueros pietate in templis informatos, iuuenes in gymnasijs moribus expolitos, viros è superiore loco Christiani officij admonitos, vsum Sacramentorum primo vigori frequentiaque restitutum: hæc omnia tam præstabilia, tam exquisita opera, magnâ ex parte, ad huius arboris fructus pertinere; siue, quod perinde est, Dei clementissimi esse in Societatem beneficia: cuius beneficentia secum quodammodò certat, & collata beneficia conferendis superare contendit. Nunc verò, si non minùs conseruatæ salutis, quam acceptæ est beneficium; quòd salutis conseruatæ, quia præteritis periculis creptæ, certa est voluptas; acceptæ verò, quia futuris casibus ad huc expositæ, certus est metus; profectò quoniam Deo immortalis, quia illo auctore hæc arbor fata est, infinitis nominibus obstrictos nos agnoscimus, necesse est illius benignitatem memoriâ sempiternâ prosequamur, qui eandem ab infestissimis hostibus, ne extirparetur, suo præsidio; à pestilentissimo inuidiæ afflatu, ne sideraretur, suo fauore; à maledicentiæ fulminibus, ne ambureretur, suâ clementiâ; à turbulentissimis persecutionum tempestatibus, ne euerteretur, suâ prouidentiâ conseruauit. Quidquid potuit vel inuidia obreptatione, vel odium maleuolentiâ, vel calliditas dolis, vel audacia importunitate, vel iracundia furore; hoc totum, vt hanc stirpem in suo semine opprimerent, collegerunt. Lutherus (quo venenum suum spargere latius incipiente hæc arbor pullulare cœpit, quasi ad prorepentem è latebris suis serpentem nouam Deus palmam produceret) Lutherus inquam, & quotquot in eius partes sua vel libido vel furor atraxit, hanc nouellam plantam primùm pubescentem, stirpitis euellere totis lacertis; deinde pestifero Caluini spiritu afflati populi, iam efflorescentem, seuerissimis edictis, iniquissimis proscriptionibus, crudelissimis supplicijs, tamquam turbine aliquo, aut tempestate euertere; tandem adultis iam radicibus confirmatam, iniectâ securi excindere, omnes vbique Christianæ Religionis hostes velut signo dato contenderunt. at illa, contra lacertos firma, contra tempestates solida, contra secures dura, egit radices altius, extulit truncum sublimius, diffudit ramos latius, protulit fructus vberiùs. Sed quorsum ista? nimirum vt intelligant omnes, hos, quos in cumulum congefsi, huius arboris fructus, hæc, inquam, tam multa numero, tam rara nouitate, à Societate gesta facinora, esse in Societatem à Deo collata beneficia. Quæ profectò tanta sunt, vt ad eam partim cumulatissimè adornandam, partim fidelissimè conseruandam, Dei beneuolentia & prouidentia conspirasse videatur. Hæc igitur tot tantaque bona, quot quantaque accepisse supra votum est hominis, nos, si

Deus Societatem à multis periculis liberauit.

Gratitudo
commen-
datur
exemplo
Naaman.

grati esse velimus, Deo accepta ferre decet: imò, ne ingrati simus, oportet. Quod ut fiat, exemplo erit Naaman Syrus, qui labe & contagione lepræ Iordanis aquis elutâ, ne sibi labe animi, quæ nullis manibus elui potest, aspergeretur ex ingratitude, petiit ab Eliseo exiguam illius terræ, in quâ corporis ei reddita fuerat integritas, particulam; quam deinde secum in Syriam deuexit, ex eâque, ne quis tanti beneficii obliuioni locus esset, locum plenum religione effecit, cuius tacito adspectu, ad illius, quod susceperat, beneficii memoriam excitaretur. Quo nomine hunc locum appellabo? an, quia beneficii eum monebat, memoriæ monumentum? an quia obliuisci non poterat, obliuionis sepulchrum? Vtrumque illi consonat, utpote qui non poterat à suo auctore adspici, quin cogeretur meminisse beneficii; nec huius poterat meminisse, quin idem obliuioni esset insepultum; neque insepultum esse poterat, quin obliuio eiusdem sepeliretur. Non opus est nobis peregrinæ & hospitis terræ portione ad refrendam beneficentiæ diuinæ memoriam: nemo enim tam hospes est in Societate, quin intelligat; nemo tam cæcus, quin videat; nemo tam ingratus, quin agnoscat, se diuinis beneficiis vndique septum: ita ut illorum memoriam perdere, maior sit labor, quàm delere, crimen.

Quod propter, ut qui bonorum omnium, quibus cumulati sumus, & principium, idem sis & orationis nostræ, quâ tot bona, quibus nos exornasti, recensuimus, finis: non eadem nobis mens est quæ Farnio, qui cum parenti suo Antonianas partes secuto veniam à Cæsare Augusto impetrasset, *Hanc vnam, inquit, habeo iniuriam tuam, Cæsar, effecisti ut uiuerem & morerer ingratus.* Alia nostra vox erit: Hæc tua est, clementissime Deus, non illata nobis iniuria, sed collata gratia, quod non, ut ingrati uiueremus, effeceris; sed, ut grati & uiueremus & moreremur, coegeris. Sed cum tua exuberantis in omnes liberalitatis amplitudo in eo fastigio sit collocata, ut semper beneficia distribuat, numquam desideret; superest, ut nemo in te nisi conscientiam possit gratus esse. Quare cum numquam tibi gratiam referre possimus, illud certè non desinemus ubique profiteri, nos referre non posse. Tu interim, cui tam est insita beneficentia, quàm hominibus propria egestas, ut tuis beneficiis faueas, precamur; tantisque muneribus addas in omnes annos, lustra, ætates consequentes, perpetuitatem: ut quo auctore hæc arbor in arce orbis terrarum fata cœpit crescere; eodem fautore pergat florere, sibi ad fructum, aliis ad salutem, tibi ad gloriam sempiternam.

HORO-

HOROSCOPIVS SOCIETATIS IESV,
NASCENTIS DIE FESTO SS. COSMÆ ET DAMIANI.

DVobus hominum vanissimorum generibus iure merito indignatur Christiana sapientia. Alterum est eorum, qui, cum se peritos natalium iacent, nascenti cuique sidus aliquod fatale præficiunt; cuius fideris vis ac numen infantium ætatibus tempus, moribus genium, cupiditatibus impetum, felicitati aut calamitati successum, morti terminum tam certum imponat ac figat, vt nihil inexpugnabili decreto illius, & plusquam ferreæ necessitati possit obistere. Alterum genus credulitatem suam Planetariorum (vt eos B. Augustinus appellat) fallacibus commentis accommodat, & eorum somnia pro oraculis, errantes stellas pro ducibus, vanitatem pro veritate, pro religione superstitionem suscipit atque admiratur. Vtrorumque nobis est damnanda vecordia. *Horoscopi inspectio damnata,*

Illi enim fallunt, hi falli cupiunt: illi scientes mentiuntur, hi mentientibus credunt: vtrique verò vnanimi consensu profitentur, à fortuitâ siderum conspiratione, placitisque stellarum, humanæ, id est liberæ, mentis rationes affectusque pendere; & has esse Parcas, quæ subeuntibus lucem mortalibus rerum omnium futurarum fata disponant. At quantò salubriùs, quantò religiosiùs, homines CHRISTO initiati, explosis Chaldæorum deliriis, cum quis in hanc vitam nascendo ingreditur, obseruent, non, quæ tum stella cælo præsideat, sed quis Cælitum stellis imperet; quæ Beatorum, non quæ Planetarum signa fulgeant; non quid terror minetur astrorum, sed quid Superiorum fauor spondeat; quis Cælicolarum fortunet, non quis dæmonum funestet momenta temporum; cui Sancto, non cui fideri, sit sacer dies? Christianum est, nascentibus Præsidentem aliquem ex factis petere: non Venerem, sed Virginem; non Martem, sed Martyrem; non draconem aut canem, sed Angelum lucis. Christianum, natalis diei lætitiã non ad siderum ordinem, sed ad cælestium animarum referre tutelam. Inter Christianos, quemadmodum Sancti adsunt, ita par est vt præsent nascentibus; & natales hominum, quos imperio regunt, virtutibus, gratiis ornamentisque diuinis augeant & locupletent. Atque hic est mysticus & sacer horoscopus; quem indagare tutum, iucundum inspicere: de quo pium ac sanctum est identidem cum spe bonâ, non cum formidine recordari.

Neque verò, quando natalem Societatis IESV intueor, aliorum me respectare fas est, quàm ad vos, decora Martyrum, exempla fratrum, Medicorum principes inclyti, COSMA & DAMIANE. Quàm fausto enim omine iam centum abhinc annis sacer honori vestro dies, nascenti tum primùm Societati affulserit, testatur modò centesimus eiusdem Societatis natalis, ab ipsâ vehementer exoptatus, ab IGNATIO eius conditore iam olim præuisus, ab immortali Deo, vnico & principe huius operis architecto, concessus, ab VRBANO VIII. Pontifice Maximo amplissimâ maximeque solenni Indulgentiâ cohonestatus, ab eiusdem Eminentiſſimo fratris filio ANTONIO BARBERINO Cardinale tanto apparatu,

paratu, impensâ, splendore Romæ celebratus, quantum neque optare pro suâ modestiâ Societas debuit, neque augere propemodum Patronus munificentissimus pro animi sui magnitudine potuit. A vestro, Martyres, auspicio, tutelâ, gloriâ, ope, maiorem claritatem mutuatur hic Superis hominibusque iucundissimus dies, quàm ab astris omnibus, ipsâque adeò solarium maiestate radiorum ac luce. Valeant astrologorum deliramenta: derideatur inane astrorum imperium: rumpantur stellarum coëuntium nexus. Vos, vos, natalium nostrorum Præsides agnoscimus ac veneramur; non stellas. Virtutes vestræ, exempla, facinora vestra nos sanctiùs afficiunt, clementiùs vrgent, velociùs trahunt, quàm omnis ille fatidicus ordo, & adamantina catena cælorum. Cùm enim fueritis & humanarum infirmitatum peritissimi Medici, & gratuiti beneficiorum generis omnis largitores, & germani animorum consociatione mirè concordēs, & fortissimi cruciatuum pro CHRISTO toleratorum victores ac Martyres; ex harum contemplatione virtutum, tamquam caelestium signorum intuitu, horoscopum Societatis conficio, & quodammodò augurando pronuntio, à vigore & efficacitate diuini influxus vestri, Societatis hominibus neque in sanandis laborantium animis diligentiam, neque gratuitum in ministeriis exhibendis obsequium, neque in domesticâ tuendâ fraternitate concordiam, nec in periculis Dei hominumque causâ subeundis, aut ærumnis laboribusque perferendis, animum atque constantiam defuturam. Quæ singula vt à vobis, tamquam stellis genitalibus, nascenti Societati impressa esse ostendam; priùs hoc demonstrandum videtur, vos fuisse semper, & esse stellas humano generi maximè propitias ac salutarēs. In quo sexcentorum est mihi testium instar vniuersa Græcorum, apud quos vixistis, laborastis, & triumphum consecuti estis, Ecclesia: quæ quot versibus vestrarum laudum modulationes decantat, totidem testimoniis asseuerat ac prædicat, vos esse clarissimam mundi sidera; vos ab ipso CHRISTO tamquam inerrantes stellas rerum vniuersitati demonstratos; vos lucernas radiis miraculorum emicantes; vos veluti conspicua luminaria duo orbi terrarum affulgere, & perturbationum nebulas feruore fidei vestræ nullo negotio dissipare; vos lucēs diuinitus coruscantes venerabilis Ecclesiæ cælum claritate vestrâ circumfundere, & lucidissimam caligantibus vbique facem præferre; vos denique esse spectabile par astrorum, cum veræ lucis parente aurorâ exorientium, in quibus, tamquam in splendidissimis domiciliis, fulgor materiæ expers habitet, ac lætissimè propagetur. Hæc de vobis Græca canit Ecclesia, numeris tam effluentibus quàm festiuis; quorum licet paulò solutior rotunditas, delectare tamen sine satietate nos potest. Quibus perbellè hoc elogio Andreas Pyrus, scriptor quoque Græcus, applaudit: *Ho-dierno die serena atque illustris exoritur pauperum CHRISTI commemoratio, clarissimis miraculorum fulgoribus usquequaque resplendens.* Nec est quòd vereatur quisquam aut æstimet, euanuisse iam pridem hæc sidera; & posteaquam cælo suo hi ciues recepti sunt, consortionis terræ pertæsos, & mortalium impatientes oculorum, rebus nostris non ampliùs interesse. Viuunt enim, ac fulgent (quod iustitiæ Doctõribus Daniel

Vates

vt stella.

Menæa
Græcorum
1. Julij, &
1. Nouemb.

Vates sanctè promisit) quasi stelle in perpetuas aternitates; nec alius corum erit erga nos benevolentia, quam beatitudinis finis. Dan. 12.

Εἰ καὶ παρὶθεν γινώσκουσιν ἄνθρωποι δόξα, Πληθύν, ὡς πάλιν, καὶ πάλιν γινώσκουσιν.

Quos desumptos ex Precationibus Græcorum versus ita Latine reddere libuit:

Quamuis relictis possident terris polum, Nunc tamen, ut olim, Anargyri signis micant.

Et quamuis hæc est natura sideribus, ut parua ex exilia validiorum ortus obscuret: tamen tantum abest, ut hi soles erumpentibus in primum ævi sui crepusculum Societatis adhuc teneræ scintillis caliginem suâ claritate induxerint, ut eandem etiam communicatis è cælo radiis, impressisque ornamentorum suorum nobilissimis figuris & characteribus; illustrarint. Id iam animaduertere, curæ pretium fuerit. Nam minime dubiâ sui similitudine Societatem obfignatam esse voluerunt. Plin. Paneg. eique imprimunt quatuor facultates, quibus sunt

Fuerunt Medici COSMAS ac DAMIANVS; quorum industriâ, sollicitudine, charitate, & corpora ex grauissimâ morborum pernicie, & vitæ ex præsentî morte, & voluntates ex violentiâ affectionum, & animæ denique hominum plurimorum ex faucibus Orci ereptæ, ac sanitati restitutæ sunt. Quod intelligens Orientis Ecclesia, hos denuò modulos in eorum laudes effundit: Quo vos nomine appellabimus? Ministros? an Medicos tam animorum quàm corporum, & insanabilium egrotationum? qui ex thesauris diuini Spiritus medicamenta saluberrima proferentes, arcanâ quadam & sacrâ chirurgiâ sauciorum vulnera persanatis. Quæ medicandi industria cælesti quadam deriuatione in Societatis huius alumnos ita traducta videtur, ut pari studio ac felicitate, tamquam filij Medicorum, partes eorum gnauiter obeant, siue in integrâ animorû valetudine conferuandâ, siue in aduersâ depellendâ. Quo genere medicinæ, si omnes omnium artium commoditates, facultates atque copias dispicis, nihil est melius, nihil nobilius, nihil optabilius, nihil hominum generi datum præstabilius. Quod cum perspectum habeant artis tam diuinæ Professores, ut præsent quæ à tantis Magistris didicerunt; non inuiti, credo, illud ex laudatissimo Hippocratis iureiurando vsurpabunt: In quamcumque domum ingressus fuero, ad egrotantium salutem ingrediar. Neque fortius loquuntur quàm faciant. Nam si quis per vniuersam Societatem, velut mysticorum quamdam Medicorum academiam & officinam, oculos circumducere voluerit; deprehendet profectò ac videbit, hunc optimos medicinæ cælestis auctores assiduâ lectione terentem, illum hæresium & errorum anatomîâ districtum, alium in virtutum tamquam salutarium herbarum indagatione versantem. Nec deerit, qui spiritalia ad salutem Exercitia præscribat, qui in valetudinario assideat ægris, qui plagas exsugat & vlcera, qui cælestium ciborum delicias languenti stomacho subministret. Quot, quamque versati in hac arte Doctores, in cathedris, in pulpitis, in templis, in scholis, in tribunalibus sacris, in castris, in transtris nauium, sanitatem populorum aut rectâ institutione tuentur, aut depulsâ mentium egrotatione restitunt? Animaduertas, ex horum præscriptione & curâ, odiorum friga

gora calore charitatis expelli; ardentem libidinis intemperiem, casti-
 moniâ refrigerante fedari; ingluuici exuperantiam, præscriptâ ieiunij
 euacuatione digeri; acrimoniam bilis, mansuetudinis lenitate mitesce-
 re; angustias pectoris, conscientie serenitate diduci; laxitatem inertie,
 disciplinæ feruente constringi; ceruicis duritiem, suauitate morum
 emolli; omnem denique moralium morborum exercitum contrariis
 medicamentorum viribus debellari. Nullum autem est his Medicis
 suspectum tempus, nullæ fastidio sordes, nullum ministerium oneri,
 nulla excubias acturis intempesta nox. Vestri igitur, hoc est, Medico-
 rum sunt filij, quotquot in hanc Societatem coeunt, & quam illis ar-
 tem de cælo transfudistis, eam non tantummodò ad vestræ vigilantie
 & laboris exemplum, sed etiam ad liberalitatis & beneficentie imita-
 tionem exercent. Quemadmodum enim vos ægris omnibus nullâ spe
 lucri consulistis, & reuocatâ in usum Apostolicâ animorum sublimi-
 tate, quidquid gratis accepistis, id omne gratis quoque largiti estis,
 aqueductum gratie omnis indigentibus aperientes: ita Societas, ne præ-
 tio beneficium elocet, ac vendendo perdat, sine emolumentum terreni
 spe, sine præmio, nihil ad balancem, nihil ad calculum reuocans, non
 computat quanti, sed cui dederit; non ponderat quantum lucri sibi,
 sed quantum miseris auxilium, ferat; non facit medicinam, quia sibi
 expedit, sed quia decet; charitati litat, cupiditati non inseruit. Auspi-
 cibus itaque nostris ac Ducibus, COSMÆ & DAMIANO adscribam,
 quod Diis suis Latinus Stoicus: *Omnia sine mercede, sine villo ad ipsos per-
 ueniente commodo, faciunt. Hæc quoque nostra ratio, si exemplari ab suo non
 aberrat, seruet; ne ad res honestas conducta veniat. Pudeat vllum vendere
 esse beneficium. Gratuitos habemus, non Deos, vt ille, sed COSMAM ac
 DAMIANVM. Hos sequamur duces, quantum humana imbecillitas patitur:
 demus beneficia, non feneremus. Hoc magni animi & boni proprium est, non
 fructum beneficiorum sequi, sed ipsa. Sed neque obliuisci possum insigne
 hoc præconium, quod totus Oriens de gratuitâ Medicorum nostro-
 rum operâ & curationibus modulatur: *Officina vestra medica inexhaus-
 tus quidam est fons, qui, quò sæpius hauseris, eò copiosior effluit; quique effu-
 sus redundat, & quotidie exhaustus impletur. Gratis accepistis, gratis datis.*
 Quamobrem, quòd sapissimè vos Anargyros Fasti Græcorum appel-
 lant, id summo vestro merito faciunt: tum, quòd omnino nummorum
 fuistis expertes, inopiâ sponte susceptâ opulenti; tum, quòd omnes etiam
 pecuniæ vias ignorastis, nihil quæstus, nihil vestri causâ facientes. Hu-
 manum profectò fastigium excedit hæc laus, omnibus vos beneficia
 conferre, calamitates detrahere, procurare salutem, operam gnauiter &
 sine cessatione impendere; sic tamen, vt nulla vos vestis, nullum vas,
 nullum mancipium, nulla conditio pecuniæ, nulla merces à propositâ in-
 tegritate continentiaque deduxerit. Ex quo instituto vestro Societas vni-
 uersa gratis concionatur, gratis peccata condonat, gratis Epulum cæleste
 instruit, gratis sacrificat, gratis militat, gratis ministrat, gratis docet.*

III. Con- Quid autem de concordia vestra dicam? An vos cum Græcis di-
 cordes; uinum quoddam iugum appellabo? Enimuerò coniunctis viribus,
 geminorum instar iugalium, laboratis. An conspicuam cælesti luce
 bigam,

Senec. lib. 4.
de Benef.
cap. 25.

Idem lib. 1.
de Benef.
cap. 1.

III. Con-
cordes;

bigam, vnius mentis, vnius genij, domicilij, virtutis possessores vehementem? Communia sunt vobis omnia, sicut communem habent oculi diem. An sacrum ac venerabile fratrum par, vnà euntium, vnà laborantium, vnà medentium? Quidquid ab alterutro præstat, amborum est; vosque geminos potius esse quàm germanos, maior virtutum quàm vultuum similitudo demonstrat. Habet autem hoc à vobis genuina soboles Societatis, vt, quod omni consanguinitate certius est, sint virtutibus fratres, vtque diuersum sanguinem affectibus misceant; non fortuità germanitate sociati, sed electà. Ac dispersa quidem sunt per omnes orbis angulos Societatis membra, tot nationibus regnisque diuisa, quot limitibus tellus: sed hæc tantummodò sunt interualla locorum, non mentium; discrimina sermonis, non pectoris; colorum dissimilitudo, non morum. In hac familiâ idem sentiunt Latinus & Græcus, Lusitanus & Brasilius, Hibernus & Sarmata, Iber & Gallus, Britannus & Belga: atque in tam disparibus geniis nullum certamen, nulla contentio; nihil ex quo sentias plures esse. Suspiciunt inuicem, inuicem cedunt, mutuò diligunt. Nihil suâ putant interesse, vbi nati sint, quos CHARITAS CHRISTO peperit, Societas miscuit; idem propositum, idem tenor vitæ, eadem voti copula colligauit. Quidni igitur, quod Imperatoris Aureliani nummo impressum est symbolum, id huic Cœtui augurer euenire? Exhibet numisma stantes vnà Imperatores, & medio ac sublimiore inter eos loco caput orientis Solis, radiorum circumquaque se effundentium coronâ circumdatum; cui hæc adiicitur inscriptio, CONCORDIA AVGVSTORVM. Vt enim Sol oriens concordem Augustos vtrinque benignâ fauoris sui luce illustrat: ita vbiicumque in nomine IESV congregantur Societatis huius participes, dulcissimæ fraternitatis vinculo colligati; ibi immortalis iustitiæ Sol CHRISTVS in eorum medio, ad nexum illum animorum splendoris sui claritate condecorandum, arctiusque stringendum, exoritur & incalescit. Quâ Sociorum coniunctione quid excogitari potest aut ad iucunditatem dulcius, aut ad solatium opportunius, aut ad robur firmitus, aut ad inuictum inter aduersa retinendum animum conducibilius? Concordia, legum, vrbium, Regnorum custos, familiarum nodus, tutela militiæ, exercituum anima, castrorum vallum, victoriarum auspex, Dei famulos non tantum vt fratres compage amoris conglutinat; verum etiam, vt eiusdem cohortis & stipendij milites, ad pugnas, ad clades, ad præbendum hosti sanguinem, ad mortes, aut vexationes ipsâ morte acerbiores, informat & crudit. Namque & hoc decus ab athleticis fortissimis COSMA & DAMIANO Societas in hanc lucem prodiens, vi natalitiæ communicationis accepit, vt eam non fuga laboris desidia, repudiatio periculorum timiditati, militiæ terror latebris traderet; sed vt vel martyria, vel ærumnas martyriis pares, infractâ semper constantiâ exciperet, toleraret, amplecteretur, ambiret. Quando itaque martyrio purpuratos intueor COSMAM ac DAMIANVM, huiusce purpuræ laciniam Societati porrigunt, & hac quasi tesserâ insigniunt suæ dignitatis ephobos. Prospiciebant enim iam olim perspicacissimis animis irruentes in hunc Ordinem tempestates: coniuratorum in eam insidias, consilia,

IV. Marti-
tyres.

E auda-

audaciam, furorem non ignorabant: ante oculos erant hæreticorum faces, mucrones ficariorum, barbarorum venena, odia iudicum, perueria testium, equulei, rotæ, laquei tyrannorum: patibula Britannia, ignes Iaponum, Batavia carceres, Brasilorum rictus, Paraquariorum clauæ, venenata Peruvia tela, Turcarum acinaces in nouorum hominum innocentiam imminebant. Exfiliis, proscriptionibus, naufragiis, latrocinis, inedia, siti, nuditati, squalori, seruituti, & sexcentis aliis pestibus obiiiciendus erat nouus hic partus. At quâ tectus armaturâ? quibus munitus præfidiis? Nimirum affulserunt eius natalibus non Castor & Pollux, fabulosi tempestatum depulsores; sed COSMAS & DAMIANVS, animosissimi milites CHRISTI: & suæ fortitudinis, tolerantia, alacritatis lucidissimas notas, commentitiâ stellarum omnium necessitate potentiores, ei reliquerunt impressas & inditas. A Menologo quidem Græco hi duo principes & antesignani nostri *φωτεινότητας σύλοι καὶ πύργοι ἀστροί*, lucidissimæ columnæ & inconcussæ turres, appellantur; quod non solo virtutum splendore effulgeant, sed earumdem quoque firmitate inter extremos cruciatus stabiliantur ac durent. Vos autem, Socij, beneficio natiuitatis vestræ, & geminarum exortu atque impressione stellarum, oportet exemplo stellas, constantiâ columnas, insuperabili animorum robore turres non videri, sed esse. Vos oportet in periculis intrepidus, in aduersis tranquillos, in prosperitate compositos, in dimicationibus fortes, in ipsâ morte viuaces perflare, & quodammodò immortales. Quod enim infantes quosdam galeis armatos in hanc vitam prodire obseruamus, id modò quam euentuum significationem portendat, non inquirō: verumtamen sic existimo, vniuersos huius Societatis homines, galeatos nasci ac prodire oportere, ad mucrones hostium imminentes capitibus, ad omnes fortunæ ictus, omnes aduersariorum iniurias, omnes calamitatum impetus ac procellas, non subeundas tantummodò alacribus & fortibus animis, sed infractis etiam viribus retundendas. Quod muniminis genus etiam

Menolog.
1. Nouembr.

Isaiæ 59.

Isaias sic commendat: *Galea salutis in capite eius.*
Atque hæc sunt non fata, sed munera; non sortes à necessitate, sed vires à cælesti auxilio profectæ; non decreta genituræ, sed beneficia, quæ propitij constitutio cæli, COSMAM & DAMIANVM velut conspirantes tum stellas proferens atque coniungens, nascenti Societati impertit: hæc, inquam, salutiferæ exercitatio medicinæ, gratuitum obsequium, animorum concordia, martyrij votum & amor. Pro quibus vestris immortalibus in hanc Familiam meritis, Patroni optimi, si pares vobis gratias non possum agere, quæso obtestorquæ, ne meæ naturæ potiùs, quàm imminensitati vestrorum beneficiorum, id tribuendum putetis. Plus enim vobis debemus, quàm parentibus liberi. A parentibus enim in squallore & sordibus procreati; à vobis nati sumus lucidi atque splendentes. Illi nos genuere ad incertam salutis conditionem; vos ad minimè dubiam spem sempiternæ beatitatis erexitis. Illi nobis patriam dederunt, hanc terram; vos cælum promittitis. Ab illis, vt ægri ac debiles; à vobis, non tantùm vt valentes, sed etiam Medici vt essemus, accepimus. Illi enim humanis nos doctrinis imbuendos curarunt,

S.S. Cosmas & Damianus instar parentum Societati.

runt, vos diuinis. Parentes nos ad compendium & quæstum, vos ad prolixissimæ largitatis effusionem incitatis. Illi sanguine fratres coniunxerunt, vos charitate. Ab illis denique, timidi atque abiecti; à vobis, constantes, generosi, & martyrij appetentes euadimus. Præstantissimâ igitur in Societatem beneuolentiâ, & studio profus diuino exstitistis, tam optabilem illi sortem in ipsis incunabilis decernentes. Quanto autem nunc gaudio fruimini, cum serenis luminibus videtis, non esse omnino degeneres, quorum natiuitati fauorem vestrum tam prolixè impenditis? cumque animaduertitis illos clientes, illos beneficiarios, illos filios vestros, iam centesimi natalis reditu probatos, noui sæculi felicitatem, nouos animos, nouasque virtutes sibi non tam à suis conatibus, quàm à vestrà ope ac patrocinio polliceri? Audeo enim dicere: Erit, erit aliquando tempus illud, cum Societas vestro die nata, vestro beneficio confirmata, præsidio custodita, & propagata influxu, non tantùm ducentesimum, sed vltiores etiam natales intueatur & celebret. Intereâ verò vnusquisque Sociorum hæc ferè sapientis viri cogitata in animo infixam meditabitur & vsurpabit: *Quidni ego magnorum viro-* Sen. Epist.
64.
rum (COSMÆ atque DAMIANI) & imagines habeam, incitamenta ani-
mi, & natales celebrem? Quidni illos honoris causâ semper appellem? Quam
reuerentem parentibus meis debeo, eandem illis Societatis parentibus, à
quibus tanti boni initia fluxerunt.

P A R A D O X O N.

Τὲς ἐν τῇ Ἐταιρίᾳ Ἰησοῦ μακαρίτας, τὸν αἰῶνα πεπληρωμένοι. ὅτι γῆρας
τίμιον ἔστω πολυχρόνιον, ἢ δὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μετρεῖται, πολλά δὲ ἐστὶ
φρόνησις ἀνθρώποις.

Id est, *Eos qui in Societate IESV mortui sunt, sæculum expleuisse:*
honoratam enim senectutem esse, non quæ diuturna, aut numero
annorum aestimetur, sed prudentiam hominibus pro canis esse.

Quotusquisque adeo longæuus, vt sæculum viuendo expleat? vt
vel ardentissimè cupiant miseri mortales diu viuere, quis non
prohibeatur verecundiâ senectutem istam vouere, nedum sperare? Agit
Societas IESV annum centesimum, sed quis in eâ centenarius? quàm
multi potiùs longissimè ab eâ ætate distant? Habet adolescentes floren-
tissimos, & forti excelsoque animo iuuenes; senes autem, quasi post
vindemiam racemos, admodum raros. Scilicet impallescunt studiis &
immoriuntur: conficiuntur laboribus ante diem, gloriosis quidem illis, Cur pauci
senes esse
videantur
in Socie-
tate.
at assiduis, & propè infinitis. Si quos fortè benignior seruet natura,
alius vastante Regionem pestilentia, dum morientibus opem fert, con-
tagio absumitur; alius, vt pietasne absit à castris, militia occumbit, vbi
morbi solent grassari liberius, & mors tamquam de suo messem copio-
sam legere. Quid, quòd mari etiam se committant, quasi terra desit se-
pulchris? Adeo paucis contingit senescere; sæculum viuere propè nemi-

ni. Borgia, tam in Imperio Hispano quàm in hoc Ordine rebus gestis clarus, negabat olim apud Carolum Cæsarem à matre ætate non grandi maturam canamque prolem expectandam esse. Rectè tum ille quidem: adolescebat enim confirmabaturque primùm Societas: sed cur decurso sæculo tam pauci modò canis ac senectute venerabiles? Senes non essent, inquit ille, non staret Respublica. Mens, ratio, consilium, sine quibus neque ciuitates coalescere, neque Imperia durare, neque stabiliri possunt Regna, in senibus sunt. valebuntne igitur iuuenes eam, in quam ipsi tam diuersæ indolis & naturæ coiere, Societatem diu tueri & conferuare? Quæ, malum! ista est censendi imperitia? Ego verò omnes Socios aio senes esse, & quotquot extremum in Societate I E S V diem obeunt, sæculum vixisse. Cur rides? nihil inopinatum dico; nihil, quod non rationibus vincam necessariis; nihil, quod à consuetudine aut veterere aut nostrâ alienum videatur. Nónne callidi rerum æstimatores, senes fatuos & deliros, qui opis alienæ egent vt incedant, vt curentur, vt ne quis sinister casus imprudentes obruat, non iam senum in numero habent, sed repuerascere dicunt, & ad infantiam redire? Non illepidè decrepitus ille nostrâ memoriâ senex, nepotulo suo sexenni, Triennio, inquit, Adriane, me maior es. annum agebat centesimum & tertium: sæculi prioris actam ætatem, ac si iam ad infantiam reuertisset, pro nihilo habebat. Ergo non annis senectus æstimanda.

Omnes in Societate senes dici possunt.

Senectus non annis censenda, sed præclarè factis.

— ætatem extendere factis,

Hoc virtutis opus. —

rebus enim sapienter & præclarè gestis dignitas conciliatur & auctoritas, præcipua senectutis ornamenta. Deus infantem non sinat crescere, non membris corroborari, non vsu fieri eruditorem; qui nec loqui discat, nec sapere: hunc tu, quia diu infans fuerit, adultum dixeris aut senem? An non vt siluestria poma, quæ cerba semper & immitia sunt, dicuntur numquam maturefcere; ita qui è pueritiâ non excedat, adhuc hæreat in nucibus & crepundiis, senescere omnino dicendus non est? negare non potes. Vide, quò te deducam. Quid fructus verni? numquid non æquè adulti sunt anni principio, quàm eodem inclinato autumnales? numquid non maturiores, quàm qui ne autumno quidem mitefcunt aut mollescunt? Quod pomis, quod vuis, quod fructibus ceteris concedis, homini negabis? non potes. Maturitate igitur, non lapsu temporis, ætas impletur. maturitas autem dignitate constituitur & auctoritate. Hæ verò sapientiâ & prudentiâ acquiruntur, rebus gestis ostenduntur, denique populi sensu & opinione, non secus ac gustatu percipiuntur. Quod mens cogitatione comprehendit, & ratio docet atque explanat, exemplis demonstro. Communis omnium primusque humani generis parens, nónne maturâ ætate conditus est? nónne perfectissimâ maximeque venerandâ? annos tamen non numerabat, non contraxerat rugas, capillis non canescebat. Igitur non anni, non cani aut rugæ, senem faciunt, aut maturum, dignumque qui aliis maior & pro parente habeatur. Quid ille quem Virgo-mater vtero virum circumdedit? nónne ab ipsis incunabulis æqualis erat antiqui dierum Patris? (si tamen ita loqui fas est de eo qui ante dies & tempora ab æterno existebat)

Immaturo qui dicentis sunt.

Maturitas in quo consistat.

bat) numquid non maior credentium Patre Abrahamo? Non igitur adulto robustoque opus est corpore ad senectutem, nedum morbis fracto, aut ad interitum vergente: non opus est annos vixisse Nestores, vt æquare illum aut pluribus etiam sæculis vixisse censere. Si ad Troiam Nestor, aut domi Argis, rebus ludicris ætatem consumpsisset, si cum dedecore & infamiâ turpissimum animum libidinibus contaminasset, si captus mendaci arridentis fortunæ vultu ambitioni miserè seruiisset, an eo inter viros principes loco futurum fuisse existimas? aut omnino quisquam eum consulat, aut viæ ducem optet, quem exorbitare videt, neque quò tendat, neque quid sequatur intelligere? ab eo confirmari velit, dum animo vacillat aut trepidat, quem vmbri & nescio quibus hominum suspicionibus agitari, quem mortem conspicit horrere non aliter, quàm pueri laruas & lemures? hunc senem vocet, qui, si corporis detrimenta seponas, à puero nihil distat? huic vt patri blandiatur? huic obtemperet? huic se suaque credat? Sapiat priùs sibi delirus ille, pueriles nugas spernat, adolescentiæ impetus coercet, refrenet libidines, animum in potestate habeat: denique tunc incipiat iuuenibus coli & in veneratione esse, cum iuuentutis ipse petulantioris probra, temeritatem & effrenatam cupiditatem superauerit. Ceterum dum ab iis vincetur, non venerabor vt senem, sed vt puerum despiciam & contemnam. Etenim Salomonem, cum duodennis adhuc, altercantibus in frequentissimâ populi concione meretricibus, sapientissimam illam absolutamque & propè diuinam sententiam pronuntiauit, cum diuitias & maiestatem virtuti posthabuit, cum in remotissimas vsque regiones nominis sui famam propagauit, arbitror verè senem fuisse: cum verò urgente & præcipiti ætate iners languit, mulierum amoribus fractus succubuit, erectis aris infames Deos coluit, cum plebi grauis & inuisus, Principibus neglectus & contemptus, Deo Opt. Max. odiosus esse cœpit, nihilque dignum se & pristinâ virtute, nihil dignum homine, nedum Rege, meditatus est; puerum, non virum, aut si quid puero magis miserum & fatuum est, non senem fuisse, quis non fateatur? Opinor ego, non eos qui in Susannæ optimæ probatissimæque femine amorem exarserunt, criminis innocentem accusarunt, in fontem capite damnarunt, tamen si annis, quos censebant, grauitatem; munere, quoungebantur, dignitatem auctoritatemque præ se ferrent; sed Danielem, ætate non prouectâ, concionem ad tribunal reuocantem, quæstionem in nefarios iudices exercentem, suâ ipsorum confessione conuictos pœnâ talionis multantem, omnes senis partes expleuisse. Non igitur ætas decliuus ac deficiens, non cani & rugæ larua quædam senectutis; sed mens, consilium, moderatio & maturitas senem faciunt. Hæc si absint à Societate I E S V, meritò illi à ruinâ timuisti, & raros in eâ senes esse aut sæculum explere causatus es. Verum enimuerò vt à Sociis abessent anni extremi & cani, si virtute & vitæ dignitate, si doctâ auctoritate, si prudentiâ, consilio, animi integritate & constantiâ præstent; si non sibi, sed Reipublicæ se & vniuersis natos credant; si mentem ita in Deum erectam habeant, vt tamen miseris numquam afflictisque solandis desint, vt à rudibus docendis, ignauis inflammandis, reducendis erranti-

Senes pueri venerationem non merentur.

Salomon in pueritiâ venerabilis:

idem in senectute despicabilis.

In Societate morum maturitas.

bus numquam cessent; quid causæ est cur illis metuas, cur senes esse & parentum loco amandos colendosque inficeris? Non erat ætate grandis Iosephus, cum à Pharaone Ægypti Rege iussus est senibus regioque concilio præsidere: nimirum iam antè ipse vnus Ægyptum ab impendente calamitate vindicauerat, cui ne prospiciendæ quidem, ne dicam auertendæ, tot grandæui & sæculares, vt ita dicam, senes suffecerant. Sed quid ego vetera commemoro, cum liceat mihi vti domesticis, & nuperrimis ac propè præsentibus exemplis? Lainius noster qualem se Tridenti in illâ sapientissimorum Patrum coronâ atque orbis theatro exhibuit? qualem item noster Franciscus Strada Louanij, ad quem audiendum Doctores ipsi & Oratores cum auditoribus suis cateruatim confluebant? Erat tamen hic, si annos æstimes, adolescens; ille etiamnum iuuenis: vterque auctoritate, qui senectutis apex est, & morum maturitate ipsis senibus venerabilis. ALOYSIVS GONZAGA, vt in Ordinem hunc adscribi posset, nonne maiores suos (quos qualesque viros!) rationum momentis expugnauit? sed quantâ id cum moderatione & obseruantia? Nonne voluptatis omnis sensus (quod multis vix extremâ ætate, ac ne vix quidem contingit) nonne, inquam, voluptatis omnis sensus in eo erat extinctus? deserbuerat consumptusque erat ardor ille, vbi accepto è cælo igne cœpit ardere. Et eâ moderatione homo senilem maturitatem adeptus esse negabitur? Quid referam STANISLAVVM, cui huius Societatis candidato adhuc cum Cælitum Reginâ, & cum beatis mentibus frequens erat ac familiare commercium? an non, ad exemplum optimi celebratissimi que senis, Seruatoris nostri complexu dignatus est, maturusque habitus cui à Virgine-matre hoc pignus crederetur? Senem profectò se probauerat, cum in medio corruptissimæ gentis forti & inconcusso animo steterat, cum aduersus domesticos & consanguineos per obstantes difficultates ad crucis trophæum pertraxerat, acerrimus in vincendis hostibus, minimè mollis in spernendis suis, vt supra parentes CHRISTVM à se amari palàm ostenderet. non ille pueriliter mortem horrebat; sed quasi vitæ illum cepisset satietas, quâ Deo frui prohiberetur, in votis habebat dissolui quidquid erat mortalis concretionis, vt exsoluta vinculis hisce mens libera in cælum euolaret. Ecquid senem agnoscis, qui maturitate virtutum, morumque canitie sæculum expleuerit? Prætereo VBALDINOS & CAIETTANOS, aliosque sexcentos nostri Ordinis in adolescentiâ senes. Vnicus tamen est, cuius obliuisci sit nefas, IOANNES noster BERCHMANNVS, cuius adhuc recens & spirans animis nostris obuerfatur memoria. Hunc vidimus, priusquam Societati se tradidit instituendum; tradidit autem, cum primùm per ætatem (quamquam nulla virtuti immatura est ætas) aut potius per leges humanas licuit: hunc, inquam, vidimus & suis & exteris, quâ rectè factorum exemplo, quâ monitorum prudentiâ, iam tum cum prima elementa disceret, salutis fuisse; & vix tyrocinium ingressum, sodalibus suis præfectum. Erat in congressibus comis, in scholis sapiens, domi religiosus, in diuinis assiduus, in obsequendo promptus, in agendo grauis ac prudens: verbo absoluo, ætatem maturitate præcurrebat: neque aliter virtutum coronâ septus, quam

Lainij &
Strada
maturitas.

Aloysij
Gonzaga
maturitas.

Stanislai
in pueritiâ
generosus
animus.

Joannis
Berch-
manni ma-
turitys.

quàm si sæculum ipsum piis exercitationibus expleuisset. Tanti refert, diuinâ, quæ in legibus nostris elucet, sapientiâ niti, & de cælo acceptâ luce tarditatem ingenij antecurrere; vt homines ignaui & industrij legendis voluendisq; historiis vitæ breuitatem solent compensare. Vides igitur tyrones, qui in minimâ hac Congregatione sunt minimi, senes & quasi centenarios esse. Restat, vt ab omnibus eos hoc loco & numero haberi demonstrum. Senes, cum aut illis blandimur, aut honoris causâ nominamus, Patres vocari, antiquissimum est; & quemadmodum

A senibus nomen mite Senatus habet,

*Senes aut
Patres
olim qui
dicti.*

sic iidem Patres Conscripti olim dicebantur. Qui verò ciues seruarant, aut Imperij limites prodixerant, aut denique rebus præclare gestis summam in Republ. dignitatem promeriti erant, patriæ Patres audiebant. quid notius? Non igitur annis hoc dabatur, sed virtuti, sed dignitati. Quibus verò adolefcentes esse vitio vertebas, nonne quacumque sint ætate, in Presbyterorum seu senum hunc Ordinem quasi in Senatum conscripti sunt? nonne Patres, neque alio ferè verbo compellantur? quid tritius? Nonne Summi Pontificis auctoritate, ex suggesto, prius etiam quàm sacris initiati fuerint, ad populum verba faciunt, credendorum capita exponunt, disciplinam Christianam suadent, conuertere in melius mores & æterna sectari hortantur? quid vsu receptius? Senes igitur haberi cur insolens videatur aut nouum? Iudices & Dei assessores in cælis viginti & quatuor, Seniores in sacro codice vocari nemo ignorat. Magnus ille Israeliticæ gentis Legislatores, quos in consilium adsciuit, quos in gubernando populo socios esse voluit, Seniores dixit; quos CHRISTVS duodecim, illi plures Ecclesiæ præfecerunt, in iis Seniorum verbum vsurpat Apostolus. non tamen certæ se ætati aut Apostoli, aut CHRISTVS, aut Moyses, aut Numen ipsum, alligarunt; vt quos Seniores indigarent, ceteris ætate præcellerent. Cum igitur qui Deo vocante in Presbyterorum hunc Ordinem adleguntur, Senes ab Ecclesiâ vocentur, & esse iubeantur; quisquàmne erit qui senes esse inficiabitur? Crede mihi, honorata senectus est, non diuturna (si tamen est aliquid diu in hac vitâ, quæ velut vmbra præterit) non quæ annos numeret (qui inde à primi parentis lapsu pauci sunt & ærumnosi) sed virtus & prudentia mortalibus senectutis conciliant auctoritatem. Atque vt inter eos, qui communi æstu insanientis debacchantisque turbæ auferri se sinunt, nemo senex est, quamuis sæculum totum vixerit; sed vel *puer centum annorum morietur*: ita vbi omnes diuinâ reguntur sapientiâ, quæ omni Philosophiâ & quantumuis longâ experientiâ certior est; addo etiam, vbi ab IESV æternâ Patris Sapientiâ in societatem laborum studiorumque sunt vocati, omnibusque paternâ curâ & sollicitudine subueniunt & consulunt; nemo est cui non senectutis gloria debeat, nemo qui dies suos ætatemque non expleat, & quamuis præmaturè mori videatur, sæculum centumque annos vixisse credi non debeat.

Vera senectus in quo consistat.

EXER-

EXERCITATIO POETICA.

CARMEN SÆCVLARE
AD IESVM ET MARIAM
PRO INCOLVMITATE SOCIETATIS.

SAECVLVM felix, meliore quondam
Eratum venâ, geminique plausu
Orbis exactum, properant beati
Condere Soles.

Magne labentis Moderator aui,
Qui vagos certâ ratione torques
Siderum cursus, rapidoque celum
Turbine versas;

Qui vices rerum, variasque causas,
Temporum momenta, diesque & annos
Diuidens, in te simul omne simplex
Colligis aeuum;

Iure solennes tibi feriat
Ducimus pompas, tibi iure nostrae
Seruiunt Musæ, sociantque pulsas
Carmina neruis.

Altero rursus redeunte sæclo,
Quod tibi leti recinant minores,
Dic: Nouo semper meliora currant
Secula fuso.

Pulchrior semper meliorque primâ
Floreat proles: eat in nepotes
Integer patrum vegetusque sanguis,
Viuæque virtus.

Crescat in maius, solidique plena
Roboris partem studeat parentum
Gloriam aternis superare factis
Senior atas.

O quibus mentis generosus ardor,
Inque defessus labor, æstuantis
Æmulus Solis, per vtrumque latè
Diditur orbem;

Non sumus celi (neque fabulose
Vlla cortina cecidere fata)
Non sumus (celi manifesta vox est)
Vltima cura,

Magna

Magna de nobis Patre prolocuto,
 Patre, qui celos, humilesque terras,
 Et maris glauci vada salsa verbo
 Condidit vno.

Cum per obstantes Erebi cateruas
 Vnicum Ductor traheret manipulum,
 Jamque Romanas, populos daturus,
 Scanderet arces:

Hunc gregem, dixit, tibi, Nate, nostris
 Inclytum signis, proprium dicamus:
 Hic nouis armis tibi subiugandum
 Debeat orbem.

Dixit: ad leuam simul alta nubes
 Solis exarsit radiis & auro:
 Lata ceperunt simul auspiciò
 Currere secla.

Nate, supremi monitu Parentis
 Confove amplexu facili clientes,
 O potens tutela, tuoque septos
 Numine serua:

Si per extremos tua signa Sinas,
 Si per ignota populos Cataie,
 Per pharetratos ferimusque Mauros,
 Seras, & Indos,

Sive subiectis gelido Bootæ
 Soluimus frigus glaciemque terris,
 Sive pugnantem nebulis & imbre
 Querimus Austrum,

Seu catenatos maris & viarum
 Impigrè obnixi trahimus labores,
 Sive victuras emimus decoro
 Funere palmas,

Gaudeat numquam pereunte fructu
 Pulcher IgnatI comitumque sudor;
 Martyrum fusus sit in omne sanguis
 Fertilis auum:

Si tuum IESV tibi sacra turma
 Spiritum nascens animumque traxit,
 Traxit & nomen, numerosque tanti
 Implere laborat

Nominis, duris bene præparatum
 Offerat pectus, alacremque vastis
 Impetum terris, animosque magno
 Equet Olympo.

Supplicem tecum miserata gentem
 Virgo, que iustis venit æqua votis,
 Adsit, & nostris facilem Camænis
 Commodet aurem.

F

Digna

Digna supremum genuisse Numen
 Virginum Præses, genuisse læta
 Quotquot Ignati soboles tuis ad-
 uolumur aris;

Calitum Regina, hominumque custos,
 Nos tuam, Mater, sobolem tuere,
 More tutantis tenerum benigne
 Matris alumnium.

Quod rogat Diuos prece singulari
 Lucidis Lioiola receptus astris
 (Hic ubi longâ serie futuros
 Ordinât annos:)

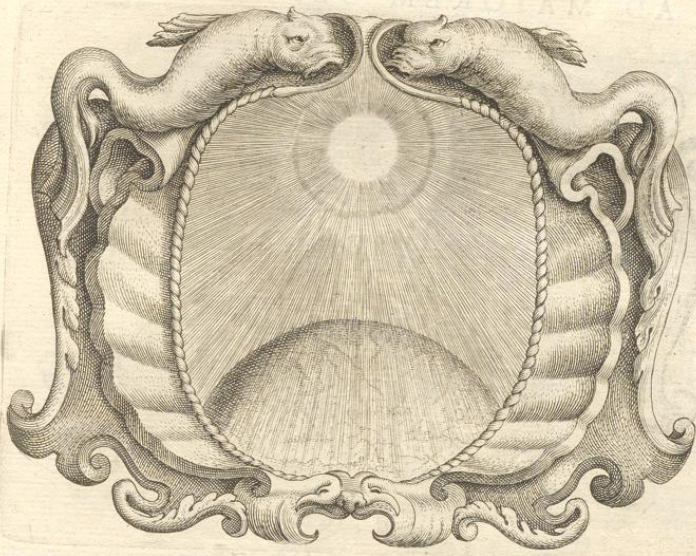
Quodque Xaveri pia vota spectant,
 Et tot auratis Superum locati
 Sedibus, vitæ socialis ingens
 Gloria fratres.

Sic erit: toto sonuere Olympo
 Calitum plausus, geminatque plausum
 Doctus & IESV chorus & MARIÆ
 Dicere laudes.

Societas

Societas IESV.

Non est qui se abscondat à calore eius. *Psal.* 18.

CIMMERIÆ tenebræ, Phæboque incognita regna,
 Et quas perpetuè nox premit atra plagas,
 Fabulâ quàm veteres olim finxere Poëtæ,
 Credita ab antiquâ simplicitate fuit.
 Este procul nuge: nulla sine sole latebræ,
 Terrâ nec æthereas effugit cœli faces.
 Tu licet extremas Scythiæ glacialis ad oras
 Hinc procul à patriis finibus exsul eas,
 Et modò quod planstris, ratibus modò curritur æquor,
 Quæque eadem semper sidera terra videt;
 Sive sub aduerso depressas cardine terras,
 Visaque adhuc nulli barbarâ Regna petas;
 Quid fugis, ab demens? incastrum niteris: omni
 Sol aderit, fugias tu licet usque, loco.
 Seriùs aut citiùs his cuncta caloribus ardent:
 Nullus ab his toto tutus in orbe locus.
 Quod radij Solis, Cœtus facit istud IESV:
 Omnis ab hoc latè, quâ patet, ardet humus.

Societatis IESV Symbolum
AD MAIOREM DEI GLORIAM.

זה מפנע הנדרים

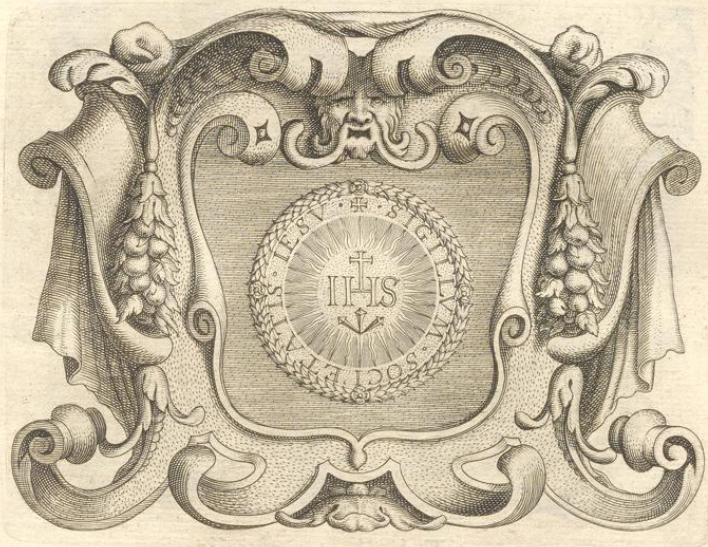
נפשי דברי נדרך	שקם חצי קשתותיך
עפים אל השם הנורא	מוהיר כמו זהר אורך:
לו גם לי יש נפלים	חיש אעופה לשמים
עלה אל האור לנדרת	ולח רבותו זיו תפארת
לכו חצי בני קשת	לכי אשי לא נאפת
קחו מן השם נהלת	שחיא ממעל יורדת
תמן אור חדש בתבל	לכן וראוה כל החדל
מורה שמש עד מבואו	רובת השם עם כבודו

Votorum hic scopus est.

Vota quid ad magnum iacularis mens mea NOMEN?
Hoc voueas, Socio detur ut ire tuo.
Ite sacre flammæ: non est meus ignis adulter,
Missâ hæc de pharetrâ Virgine tela volant.
Ut Socij sacris prædentur ab ignibus ignes,
Vrat & hoc NOMEN solis vtramque domum,
Æternamque orbi dent hæc incendia lucem,
Nominis & sacrum crescat ut inde decus.

Socie-

Societatis IESV figillum.

Sub Cruce tuta latet.

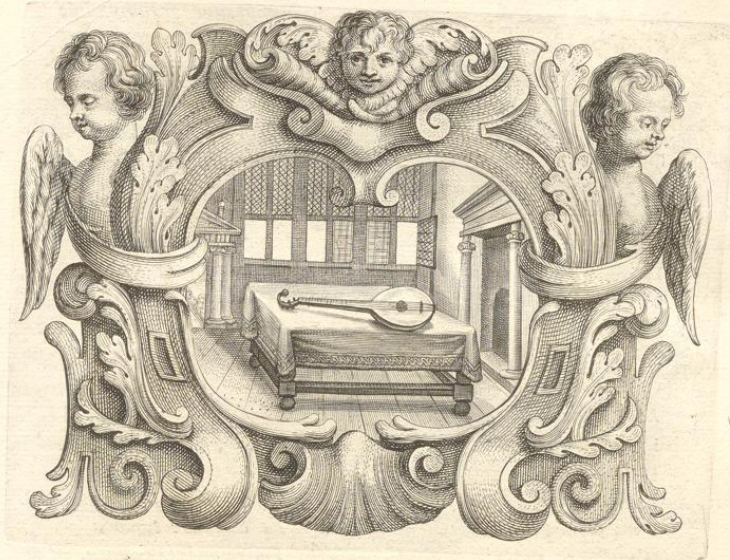
PRISCA superstitio, quò tuta lateret ab hoste,
 Mentitos coluit marmora ficta Deos.
 Sic Siculi Cererem, Triuiam coluistis Iones:
 Tempa suà Thebis Bacchus in orbe tulit.
 Iuno Agamemnonias quondam est tutata Mycenæ,
 Ortaque ab antiquâ Punica Regna Tyro.
 Palladis auxilio veteres creuistis Athena,
 Palladis auxilio Dardana terra stetit.
 Delos Apollinea est, & Phocis & Aonis ora:
 Et Paphos, & Veneri sacra Cythera sua est.
 Roma suum variis vario sub nomine templis,
 Vnum præ cunctis est venerata Iouem.
 O benè, quòd nostro scelus hoc procul exulat auro,
 Auspicio tuti quòd meliore sumus!
 Quisque sibi titulos & quæ vult nomina querat:
 Nostra cohors Domini sub cruce tuta latet.

Felicibus auspiciis.

Non frustrâ vigiles seruant labentia nautæ
 Tempora : nec frustrâ sidera clara notant.
 Sideribus puppes sinuosaque vela reguntur:
 Sideribus dubiæ traiciuntur aquæ.
 Norat in Æmonia cum Tiphys puppe sederet,
 Quæ vaga, quæ certis sidera fixa locis.
 Spectabat Geminos, spectabat Orionis ignes,
 Et spissos Hyadum Pleiadumque choros.
 Tempora nec nautis, nec nautis omnia profunt
 Sidera; sunt certi, queis via tuta, duces.
 Triste rati signum ferro metuendus Orion,
 Hoc timeam fragili per freta puppe vehi.
 At geminus puro cum lucet in æthere Pollux,
 His ducibus tutum nauita carpit iter.
 Altera nunc Argo, cui puppis fulget IESV
 Nomine, caruleas ardet inire vias.
 Plus aliquid gemmis & Eoi mercibus orbis,
 Plus aliquid fulvæ vellere querit ouis.
 Cedite Tyndarida, iam non mea sidera, fratres:
 Nostra volunt alio lumine vela regi.
 Cedite: nocturnam COSMAS cum fratre carinam
 Diriget: hic Pollux, hic mihi Castor erit.
 Iuimus & Romæ scitatum oracula; & illo
 Sidere nos iussit soluere Roma ratem.

Societatis

Iubilemus Deo salutari nostro, *Psal.* 94.

Α Γ', Ἐταρεία ΙΗΣΟΥ,
 Ἀγε γῆτες, ἀδελεπερνώες,
 Ἐκατόν ἄδ' Ἀγῶνα.
 Ἀγε, πλῆκτερον αἶρ', ἰββαλ
 κιθάρας δοτήρ κελύει.
 Ἀλίαν κίμαθ' ὄσις
 Τῆδε τῆς ὄλης θαλάσσης,
 Σκοπέλει τε, λαίλαπας τε,
 Εὐσίγας τ' ἐρευθε πέτρας·
 Χ' ὄσον ἐς ἴαν πατρώαν
 Πεσοίσις ἐσθλάδε ναυσι,
 Μελίτηρον εἰς αἰοιδῆν,
 Πολύεικτα ἐν θαλάσση
 Πεσφίρι Θεῷ ἄποινα.
 Ἀγε ἐν τόσων ἀελλῶν,
 Ἀγε ὅσα τόσων ἀπηρῶν,
 Ἀγῆ φαφείσα ζωῆν,
 Ἐκατόν τ' ἐπιβλεπέσαι·
 Πνέξ' ἐυδίος σοι αἰθήρη,
 Καὶ ἀπασε κόντον ἄρῶν.
 Ἀ γ', Ἐταρεία ΙΗΣΟΥ,
 Ἐκατόν ἄδ' Ἀγῶνα.

A Ge, *Seculare carmen*
Cane leta turba, nomen
Domini gerens IESV.
Animare plectra Iubat
Citharæ iubes repertor.
Mare quisquis, & feroces
Pelagi tumentis undas,
Scopulosque, vorticesque,
Et operta saxa fugit:
Reduci simul paternos
Rate contigit penates,
Canit, & periculoso
Superis Deoque soluit
Pia vota facta cursu.
Age, passa tot procellas,
Age, passa tot tumultus,
Teneris cohors in annis:
Tibi post graues labores
Fauet aura, leniore
Pelagi per arua flatu.
Age, Seculare carmen
Cane leta turba IESV.

Τὸ δένδρον ὡσπερ ἀλλήν
 Ἰσως γὰρ ἀητῶν,
 Νεφῶν τε κὶ χαλαζῶν,
 Ἀλκιῶς ἢ ἰωή.
 Καταπέσους τε ρίζοι
 Βαθείαν εἰς ἄρυσαν,
 Ἀνωτέρας τε θαλλῆ
 Καλυφθῆν ἀμφὶ κλώνας.

Χ' ἔτω φαλαγξ ἸΗΣΟΥ,

Λίμνην κ' ἂν Λεμάνη
 Νέφ' ὅ παραλθῶν ὠμόν,
 Γερμανίας τε ἀρχῆ
 Εἰμαρμένον Τσέτω
 Οὔκως ἔρευξ' ἀπυλῶν
 Σθθεῖσα ταῖς κρατῶν,
 Οὔτω κρηαῖς κατάξεν,
 Ἀνω ἔχουας ἡδεῖς
 Ἐταρεία μάκαρα
 Πεδὸς ἄρυσαν πηλε κλώνας,
 Εὐφραν φαλαγξ λείβε
 Μετὰ κρότων, μετ' ἀλλῶν
 Ἀϊὼν ὅ εἰς ἑορτήν.

Ὅπερ ἡλιῶν ἠροσελθῶν

Γῆ ἡμέρας ἀνοίγῃ,
 Ὅπερ ἡλιῶν καλυφθεῖς
 Βεστοῖς δίδωσι νύκτα,
 Ὅπερ Αἰθίωψ ἐσθλήθη
 Τηπῶν ὅ ἀθῆο ἔηδε,
 Ὅπερ ἀγλαῖας τε ψυχρὸς
 Εἰδὲ Γέλονος Ἀρετις.
 Πτερόεσσα πάντα χῶεον
 Σὴ φήμιν ἵπτατ' ἀμφί.

Ἄμα κλιθεὶς σκῆπτρα Σηρών,

Γῆ κλειθεῖα καὶ θαλάσση,
 Γαστάν τε Χερσιανῶ
 Γ' ἄει νῆσο ὄρεα.
 Ἄμα πλεσία Περσία,
 Ἐλῶν τε Μέξικανόν,
 Βασίλειαν τε χθῶν ἔρημο,
 Καὶ εἰς Κόλουμβ' ἔρημ
 Μαγαλάνος τε ἐλέγε,
 Σοὶ ἠχαιρεῖται.
 Ἐταρεία ἸΗΣΟΥ.

Vt arbor alta ventos
 Secura praeliantes,
 Nimbosque, grandinesque
 Ridet tumultuantes:
 Agitque firmiores
 Terra per ima nexus,
 Viretque letiore
 Ramos operata fronde.

Sic tu cohors IESV,

Lacu licet Lemano
 Exorta tetra nubes,
 Germaniæque regnis
 Fatalis ille nimbus
 Minetur vsque ὅ vsque:
 Concussa tot procellis,
 Tot turbidis procellis,
 Ad astra latiores
 Diffundis vsque ὅ vsque
 Cohors beata ramos.
 Gaude cohors beata
 Et Sæculare tandem
 Deprome leta carmen.

Vbi clara fax Eoo

Ab axe prima surgit,
 Vbi vesperi cadentes
 Abscondit vnda flammæ,
 Vbi fusca gens propinquo
 Torretur vsta sole,
 Vbi frigidus nitentes
 Cernit Gelonus Arctos:
 Tua fama per remotas
 Latè vagatur oras.

Tibi clausa regna Serum

Terræ marique clausa,
 Iaponumque Christiano
 Tellus madens cruore,
 Tibi Peruiana diues,
 Palusque Mexicana,
 Siliæque Brasilorum,
 Et quas Columbus oras
 Magalanusque vidit,
 Gratantur. Euge letum
 Pia Sæculare carmen
 Deprome turba IESV.

Centum LOYOLA amplectitur annos.

Sæpè ego primorum laudavi tempora Patrum,
Ignati, tecum queis erat una domus.
In te oculos, in te sensus, in te ora ferebant:
Et quod spectarent, nil nisi candor erat.
Et quoties aliquis Romanâ iussus abiret
Urbe, sub amplexus fas erat ire tuos.
Sæpè miser dixi: Cur non mea tempore tali
Stamina fatales enolüere coli?
Cura tibi poteram propior, Loyola, videri,
Exemplisque tuis alloquioque frui.
Hæc ego dum solitis incendi vota querelis,
Aures visa fuit vox pepulisse meas:
Quid quereris, primis quod non tibi contigit annis
Sub curâ magni vivere posse Patris?
Falleris: in seros extenditur illa nepotes,
Nulla sibi verus tempora ponit amor.
Atque aded, quamvis nobis hæc vivitur ætas,
Nos quoque Loyola proxima cura sumus.
Et iam non dubius potes hoc cognoscere signis.
Adspice, quid signi pagina nostra ferat.
Adspicis? en centum LOYOLA amplectitur annos.
His tua succumbit victa querela notis.

G

Socie-

Societas anno sæculari copiosos fructus promittit.

In senectâ vberi. *Psal. 91.*

C Reuit, io, centum, quamuis agitata, per annos;
 Speratas tandem iam gerit arbor opes.
 Frustrâ illi Boreas, frustrâ incubuere premendo
 Pondera; quin damnis crescere visa suis.
 Adspice, quam latè diffundat frondibus umbras;
 Adspice, quod peperit, ferre laborat onus.
 Hæc arbor, Loiola, tua est, quam seuit IESVS,
 Excoluitque suâ sapius ipse manu.
 Multi illam venti, multe impetiere procellæ:
 Et tamen hinc animos, hinc sibi sumpsit opes.
 Firma stat, & ramis iam totum amplectitur orbem;
 Iamque erit, ut senio, fertilitate grauis.
 Copia pomorum crescet, dum sæcula crescent,
 Vberiorque sequens quilibet annus erit.
 Carpite iam mites ex arbore, carpite fructus:
 En illos promissis porrigit ipsa comis.
 Palma Europæ miraberis India fructus,
 Quos mittet ratibus per freta vasta suis.
 Mittet ad Eoo positas sub sole Molucas;
 Mittet ad ignotas, quas videt Vrba, plagas.
 At, quemcumque sibi feret hinc Victoria ramum,
 Imponet capiti, maxima Roma, tuo.

Progno-

Auspicium melioris æui.

Auspicium felix melioris nascitur æui :
 Plaudite Loiola iam, sacra turba, tuo.
 Hactenus effrenis tumefacta licentia ponti
 Sideraque & tabulas visa ferire tuas.
 Quam non eluuiem, quas non Europa procellas
 Attulit? aut quos non barbara regna metus?
 At modo parce metu: subsident æquoris ira;
 Nec puto iam fluctus, qui timeatur, erit.
 Omnia principis surgunt ingentia duris:
 Hoc voluit pretio maxima stare Deus.
 Post tamen cretæ cum stant fastigia molis,
 Quod nequirit liuor perdere, laudat opus.
 Sic noctem excipiunt formosi lumina Phæbi;
 Sic tristes hiemes æquoris, alta quies.
 Prima ratis tandem bis demis condita lustris,
 Cum celi & pelagi terra lateret aquis;
 Auspicium agnouit sæcli melioris oliuam,
 Quam tulit inuento fida columba solo.
 Continuo siluæ, visique assurgere montes,
 Et facies terræ, que fuit antè, redit.
 Loiola ratis totidem quoque condita lustris,
 Auspicium sæcli iam melioris habes.

G 2

Socie-

Societas aternitatem intuetur.

Non est mortale quod opto.

C Vrritur, & longâ petitur teres annulus hâstâ:
 Hoc iuvat: hæc ardens præmia cursus habet.
 Annule principij semper redeuntis imago,
 Decurse merces non inhonora via;
 Tu, Loiolæ quæ meta sit vltima genti,
 Exprimis, & cursu quid petat illa suo.
 Currit ad Euphraten, & qui iuga frangit, Araxem;
 Currit & ad fontes, aduena, Nile, tuos.
 Currit ad Æthiopes, & adustos solibus Indos;
 Currit & ad geminæ diffusa Regna Iauæ.
 Currit ad extremos hominum Iaponasque Sinasque,
 Quosque Moluca suis barbara claudit aquis.
 Currit & ad populos humano sanguine pastos,
 Et quos occidua Tethyos vnda ferit.
 Diuersi cursus; finis tamen omnibus vna est,
 Cum mortale nihil vota laborque petunt.
 Trans Indum gemmas alius sibi cogat & aurum,
 Atque alias alio littore querat opes:
 Quærere quod gazas Arabum, quod sæcula vincat,
 Hæc nostræ semper gloria gentis erit.

IMA-